

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TER HOOGTE VAN DE ALFONS SCHNEIDERLAAN TE ANTWERPEN

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 714

Rapport opgemaakt door: Cynthia Holstein

Kontichsesteenweg 38

B-2630 Aartselaar

juli 2018

Dossiernr. Intern: 24147

OE: 2018G61

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de Alfons Schneiderlaan te Antwerpen

Auteur

Cynthia Holstein

Projectnummer

- 2018G61 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Aartselaar, juli 2018

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 714

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
v0	23-02-2018	Interne draft
v1	05-07-2018	Externe draft
v2	09-07-2018	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Anouk Van der Kelen
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk van der Kelen en Jan Coenaerts
Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Verslag van Resultaten	8
1	Inleiding (beschrijvend gedeelte)	8
1.1	Thesaurus	8
1.2	Administratieve gegevens	8
1.3	Doel van het onderzoek	8
1.4	Aanleiding van het onderzoek	9
1.5	Afbakening onderzoeksgebied	10
1.6	Onderzoeksstrategie	12
2	Aard van de bedreiging	13
2.1	Huidige situatie	13
2.2	Toekomstige situatie	15
3	Assessmentrapport: Landschappelijke analyse	21
3.1	Topografische situering	21
3.2	Bodemkundige situering	25
4	Assessmentrapport: archeologische voorkennis	31
4.1	Historisch kader	32
4.2	Inventarissen onroerend erfgoed	35
4.3	Cartografische bronnen	37
4.4	Recente landschapsveranderingen	44
5	Besluit	47
5.1	Interpretatie en datering	47
5.2	Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering	48
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening	49
7	Samenvatting	50
8	Bibliografie	51
8.1	Literaire bronnen	51

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto (2017) met aanduiding van het studiegebied, aangemaakt op een schaal van 1: 900 en 1: 20.000 (Geopunt 2018).	10
Figuur 2: GRB met aanduiding van het studiegebied, aangemaakt op een schaal van 1: 900 en 1: 20.000 (Geopunt 2018).	11
Figuur 3: Kadasterkaart met weergave van het studiegebied (CadGIS 2018).	11
Figuur 4: Luchtfoto (middenschalige winteropname uit 2017) met aanduiding van het studiegebied en de bestaande riolering, aangemaakt op een schaal van 1: 1.000 (Geopunt en Initiatiefnemer 2018).	13
Figuur 5: Bestaande situatie ter hoogte van het onderzoeksgebied (Initiatiefnemer 2018).	14
Figuur 6: Toekomstige situatie van het onderzoeksgebied (Initiatiefnemer 2018).	17
Figuur 7: Funderingsplan (Initiatiefnemer 2018).	18
Figuur 8: Doorsnede A (Initiatiefnemer 2018).	19
Figuur 9: Toekomstige situatie school en fietsenstalling (Initiatiefnemer 2018).	20
Figuur 10: Topografische kaart met aanduiding van het studiegebied, aangemaakt op een schaal van 1:2.000 en 1:20.000 (NGI 2018).	21
Figuur 11: Luchtfoto met aanduiding van het studiegebied en de bijbehorende hoogteprofielen 1 (noord-zuid) en 2 (west-oost) (Geopunt 2018).	22
Figuur 12: DHM met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2018).	23
Figuur 13: Hillshade, met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).	24
Figuur 14: GRB en gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2018).	25
Figuur 15: GRB en de gedigitaliseerde quartairgeologische kaart met aanduiding van het studiegebied, aangemaakt op een schaal van 1:13.000 (Geopunt 2018).	27
Figuur 16: GRB en gedigitaliseerde tertiairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, aangemaakt op een schaal van 1:13.000 (Geopunt 2018).	28
Figuur 17: Boringen ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2018).	28
Figuur 18: GRB en bodemerosiekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).	29
Figuur 19: Bodemgebruiskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw).	30
Figuur 20: Een tekening van het Gallifort uit 1853 (Felixarchief 2018).	34
Figuur 21: Ruïne van het voormalige Gallifort (Felixarchief 2018).	34
Figuur 22: Weergave van het bouwkundig erfgoed binnen een straal van 500m rondom het studiegebied (Geopunt 2018).	35
Figuur 23: Alle CAI-meldingen binnen een straal van 500 m rondom het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).	36
Figuur 24: Fricxkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).	37
Figuur 25: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).	38
Figuur 26: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).	39
Figuur 27: Vandermaelen kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).	40
Figuur 28: Poppkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).	41
Figuur 29: Topografische kaart van België uit 1939 met aanduiding van het onderzoeksgebied (Cartesius 2018).	42
Figuur 30: Topografische kaart van België uit 1969 met weergave van het studiegebied (Cartesius 2018).	43

Figuur 31: Orthofotomozaïek uit 1971 (kleinschalige zomeropname, panchromatisch) (Geopunt 2018).	44
Figuur 32: Orthofotomozaïek uit 1979-1990 (kleinschalige zomeropname).....	45
Figuur 33: Orthofotomozaïek uit 2013-2015 (grootschalige winteropname) (Geopunt 2018)..	46

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Geraadpleegde bronnen (Geopunt 2018, Inventaris Onroerend Erfgoed 2018).....	32
Tabel 2: De locaties van het bouwkundig erfgoed in een straal van 500 meter rondom het onderzoeksgebied (Inventaris Onroerend Erfgoed 2018).....	36
Tabel 3: overzichtstabel CAI (Onroerend Erfgoed).	37

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING (BESCHRIJVEND GEDEELTE)

1.1 THESAURUS

Alfons Schneiderlaan, Antwerpen, Deurne, Gallifort, vervolgonderzoek

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2018G61
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2018/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- Straat + nr.:	Ter hoogte van de Alfons Schneiderlaan
- Postcode:	2100
- Fusiegemeente:	Deurne
- Land:	België
Lambertcoördinaten (EPSG:31372)	Bounding Box: xMin, yMin 156980.83,213263.16 xMax, yMax 157068.26,213319.92
Kadaster	
- Gemeente:	Antwerpen
- Afdeling:	2
- Sectie:	A
- Percelen:	219Z2
Onderzoekstermijn	juli 2018
Thesaurus	Alfons Schneiderlaan, Antwerpen, Deurne, Gallifort, vervolgonderzoek

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in welke mate het archeologisch bodemarchief wordt bedreigd door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste

wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze mogelijk aanwezige resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de initiatiefnemer. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek; *in situ* bewaring of vrijgave van het terrein.

1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota komt tot stand in opdracht van de initiatiefnemer voor de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen voor een terrein aan de Alfons Schneiderlaan te Antwerpen.

Deze werkzaamheden houden het volgende in:

- Bouw tijdelijke (modulaire) school voor het Stedelijk Lyceum Lakkors
- Aanleg fietsenstalling
- Aanleg van RWA- en DWA riolering
- Aanleg regenwaterput en septische put

De geplande bouwwerken en de bijhorende graafwerken worden beschouwd als een ingreep in de bodem. Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de 3.000 m² (ca. 3.650 m²) overschrijdt en de ingreep in de bodem de 1.000 m² (1.808 m²) overschrijdt, moet er in het kader van het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel van de site te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Het bureauonderzoek moet uitwijzen of een onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk en wenselijk is voor deze percelen.

Gezien het onderzoeksgebied op dit moment nog in gebruik is als maatschappelijk en recreatief domein (hondenpark) en de initiatiefnemer het geen toestemming verschaft voor het uitvoeren van terreinwerk, is onderzoek met ingreep in de bodem voorlopig niet mogelijk. Indien op basis van het bureauonderzoek blijkt dat verder onderzoek vereist is, zal dit dus binnen een uitgesteld traject plaatsvinden.

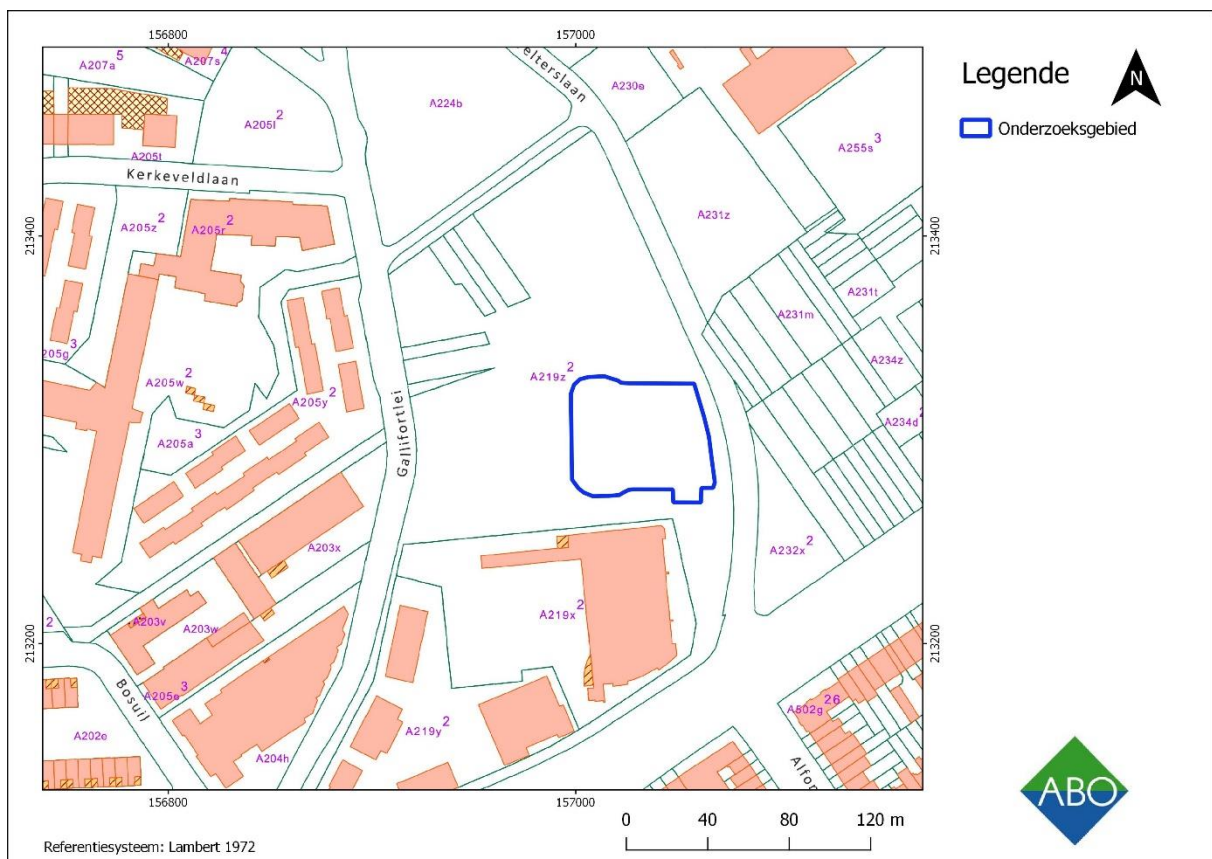
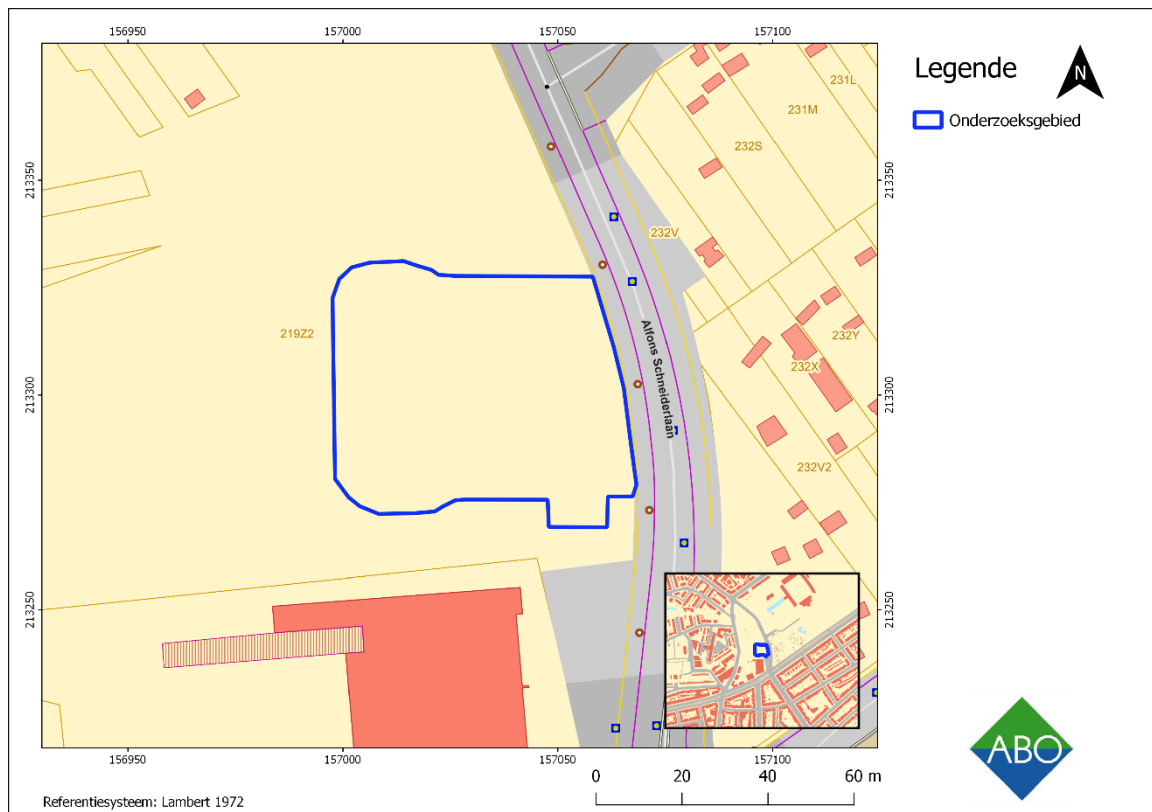
Op hetzelfde perceel (219Z2), direct ten noorden van het onderzoeksgebied, heeft al eerder een bureauonderzoek plaatsgevonden door ABO nv (Onroerend Erfgoed ID: 6600). Uit eerder uitgevoerde sonderingen door Geosonda en milieukundige boringen door ABO nv bleek dat de bodem weinig verstoord was en dat de buffer tussen de teelaarde en de mogelijk archeologische lagen zeer klein was. Doordat zelfs een kleine ingreep voor verstoringen van archeologische sporen kon zorgen en het onderzoeksgebied aan het vroegere Gallifort grensde, werd verder onderzoek aanbevolen in de vorm van proefsleuven. Echter, hieruit bleek dat de bodem wel verstoord was.

1.5 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

Het onderzoeksgebied ligt aan de Alfons Schneiderlaan op perceel 219Z2. Het perceel bevindt zich ten zuiden van de rotonde Bosuilplein. Verder ten oosten van het onderzoeksgebied ligt het Bosuilstadion van Royal Antwerp Football Club en het Gemeentepark Bremweide.

Figuur 1: Luchtfoto (2017) met aanduiding van het studiegebied, aangemaakt op een schaal van 1: 900 en 1: 20.000 (Geopunt 2018).

1.6 ONDERZOEKSSTRATEGIE

De volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe werden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geeft inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hfst 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

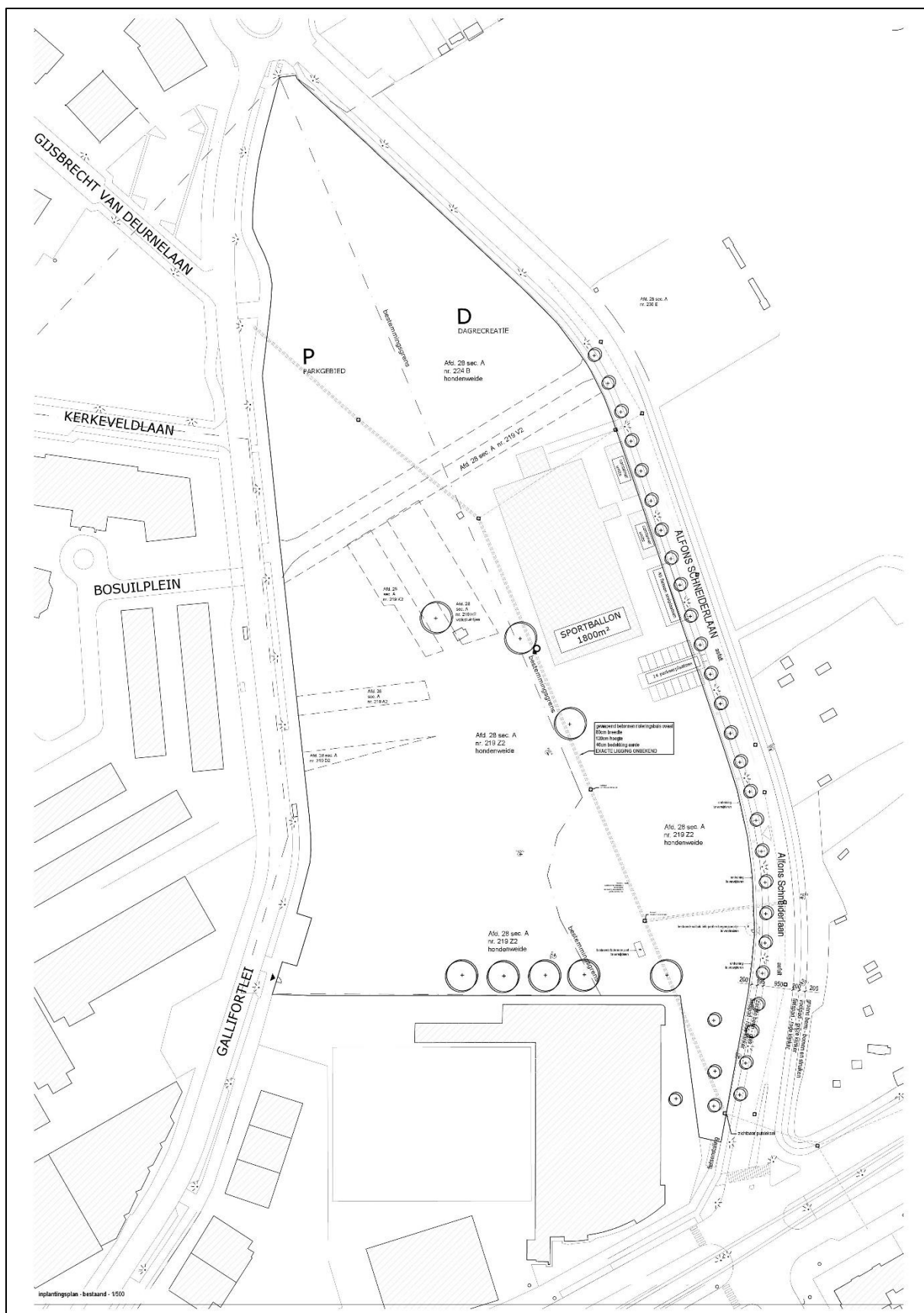
2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het onderzoeksgebied bevindt zich te Deurne, in de provincie Antwerpen. Het is onbebouwd en een braakliggend (Figuur 4). Het onderzoeksgebied ligt op een uitgestrekte grasvlakte, welke momenteel in gebruik is als omheind hondenpark. In het centrale gedeelte van de hondenweide bevinden zich volkstuintjes. Ten zuiden van het onderzoeksgebied bevindt zich een supermarkt (Figuur 4).

Momenteel is er een riolering op het onderzoeksgebied gelegen (Figuur 4, Figuur 5). Het betreft een ovale gewapende betonnen rioleringsbuis (80 cm breedte, 120 cm hoogte en 40 cm bedekking door aarde). Daarnaast bevinden zich twee verzonken putten en een betonnen zool op het onderzoeksgebied (Figuur 5). De diepte en afmetingen zijn hiervan onbekend.

Figuur 4: Luchtfoto (middenschalige winteropname uit 2017) met aanduiding van het studiegebied en de bestaande riolering, aangemaakt op een schaal van 1: 1.000 (Geopunt en Initiatiefnemer 2018).

Figuur 5: Bestaande situatie ter hoogte van het onderzoeksgebied (Initiatiefnemer 2018).

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

De hier getoonde ontwerpplannen werden aangeleverd door de initiatiefnemer en zijn als bijlagen toegevoegd bij deze archeologienota.

2.2.1 AANLEG TIJDELIJKE SCHOOL

Op het onderzoeksgebied wordt een tijdelijke school voor het stedelijk Lyceum Lakkors gerealiseerd (Figuur 6). De afmetingen van de school bedragen ca. 52,5 m bij 46,5 m en zal uit modulaire units bestaan. De oppervlakte van het gebouw bedraagt ongeveer 2.400 m².

In het midden van het onderzoeksgebied worden twee open speelruimtes gecreëerd. De verharding wordt hierbij in waterdoorlaatbare klinkers aangelegd. De totale oppervlakte bedraagt 482 m². De dikte van verharding bedraagt ca. 30-40 cm.

Er worden 173 funderingszolen aangelegd op gestabiliseerd zand. Deze funderingszolen bestaan uit prefabriceerde gewapende betonplaten. In totaal worden er 117 betonplaten aangelegd met twee verschillende afmetingen: 1,2 x 1,2 m (117 funderingszolen) en 1,5 x 1,5 m (56 funderingszolen). De funderingszolen worden opgezet op 2,2 m vanaf de nul pas en op 1,8 m-MV. De bestaande riolering wordt hierbij overkapt om de fundering en de rioleringsbuis gescheiden te houden. In Figuur 7 wordt het palenplan afgebeeld en in Figuur 8 Figuur 7 is een doorsnede van het palenplan te zien.

In de zuidoostelijke hoek van de school wordt een fietsenstalling (ca. 57,5 m²) en een hoogspanning cabine (ca. 8 m²) aangelegd. Er komen in totaal 30 fiets stelplaatsen. Een funderingsplaat (ca. 40 cm) wordt aangelegd op een oppervlakte van ca. 76,5 m². Daarnaast wordt er een ruimte voor afval verzameling ingericht.

2.2.2 AANLEG RIOLERING EN WATERLEIDING

Er wordt een DWA-riolering (droogweerafvoerleiding) en een septische put aangelegd. De DWA-buis (diameter van ca. 25 cm) wordt aangesloten op de toiletten in het zuidoostelijke gedeelte van het onderzoeksgebied. Er worden twee septische putten van ca. 35.000 liter aangelegd. De uitgraving zal hierbij ongeveer 4- 4,5 m-MV bedragen.

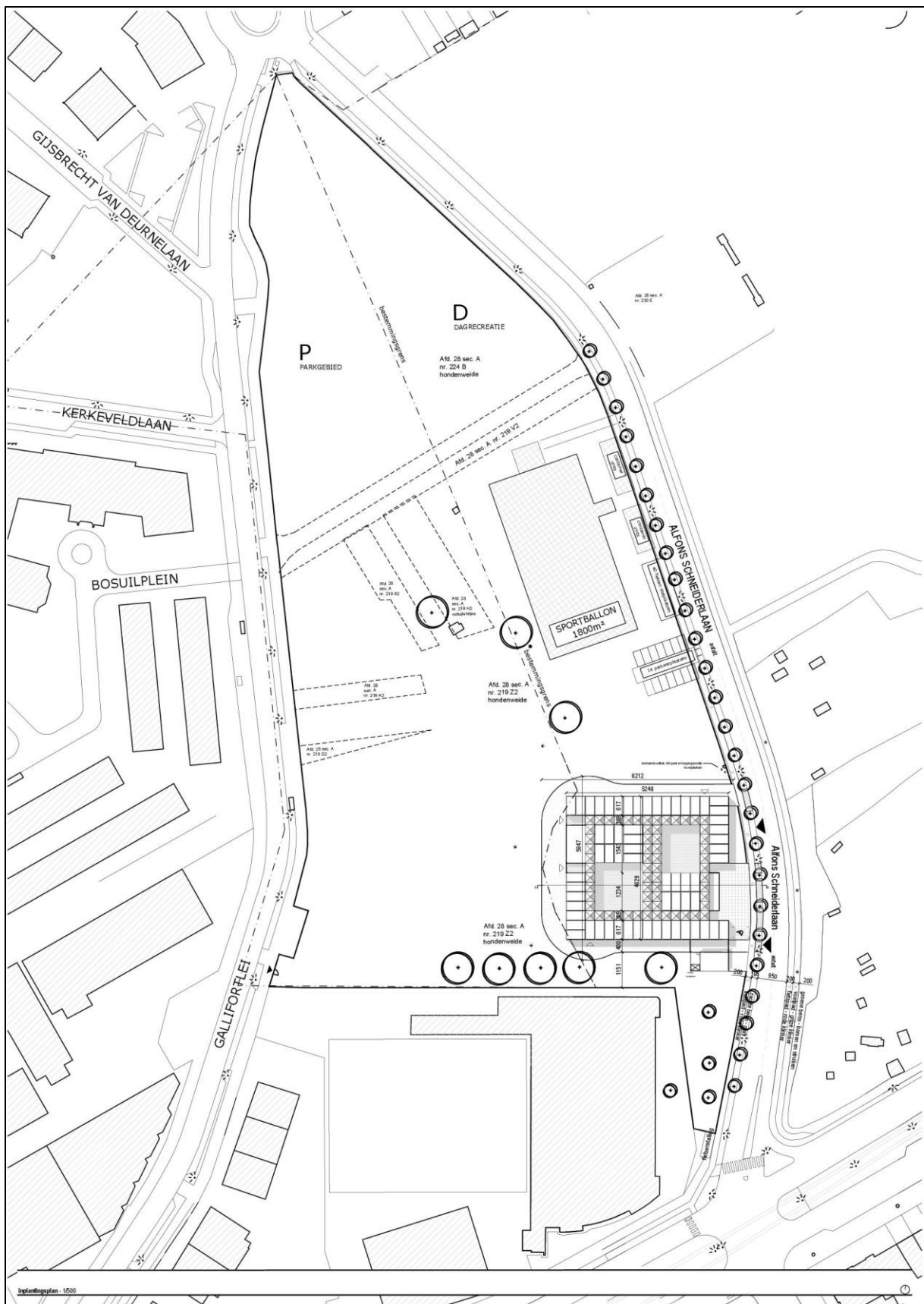
Er wordt een RWA-riolering (regenwaterafvoerleiding) aangelegd. Deze buis (diameter van ca. 25 cm) wordt verbonden met de boilers en de lavabo's. Deze zal worden aangesloten op de toezichtspuit en de dubbele toezichtspuit. De maximum aanzet bedraagt 1,6 m-MV.

Daarnaast wordt er een fecaal water afvoer riolering (FEC) aangelegd. De rioleringsbuizen en de waterleiding komt maximaal op een diepte van 1,5 m-MV te liggen. Voor de aanleg van de rioleringsbuizen wordt een sleuf van ongeveer 2 m breed en 2 m diep afgegraven.

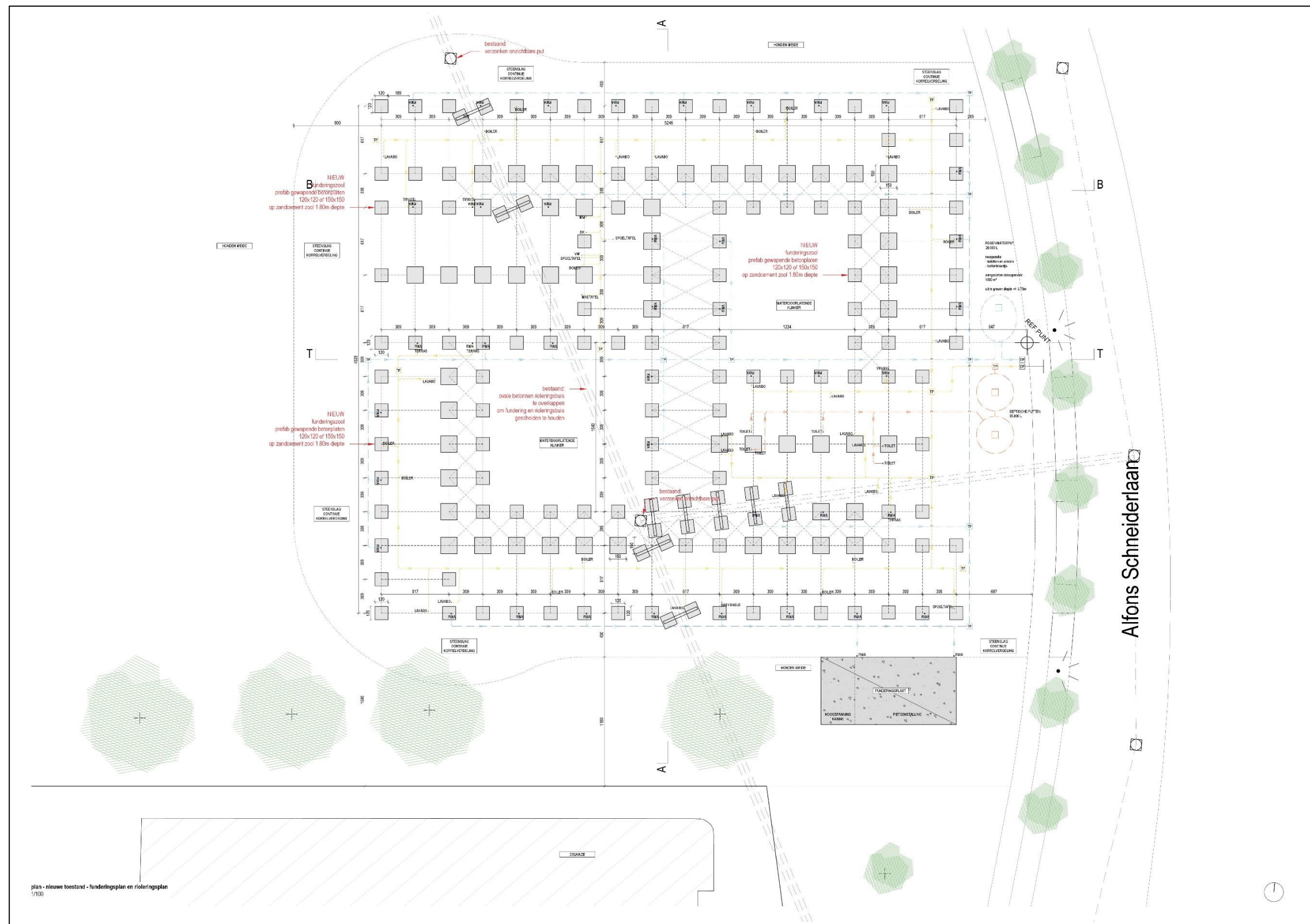
Tenslotte worden er 13 toezichtspuiten aangelegd over het gehele terrein geplaatst. Twee dubbele toezichtspuiten worden aangelegd ter hoogte van de regenwaterput. De maximale dieptes bedraagt voor beiden 1,6 m-MV.

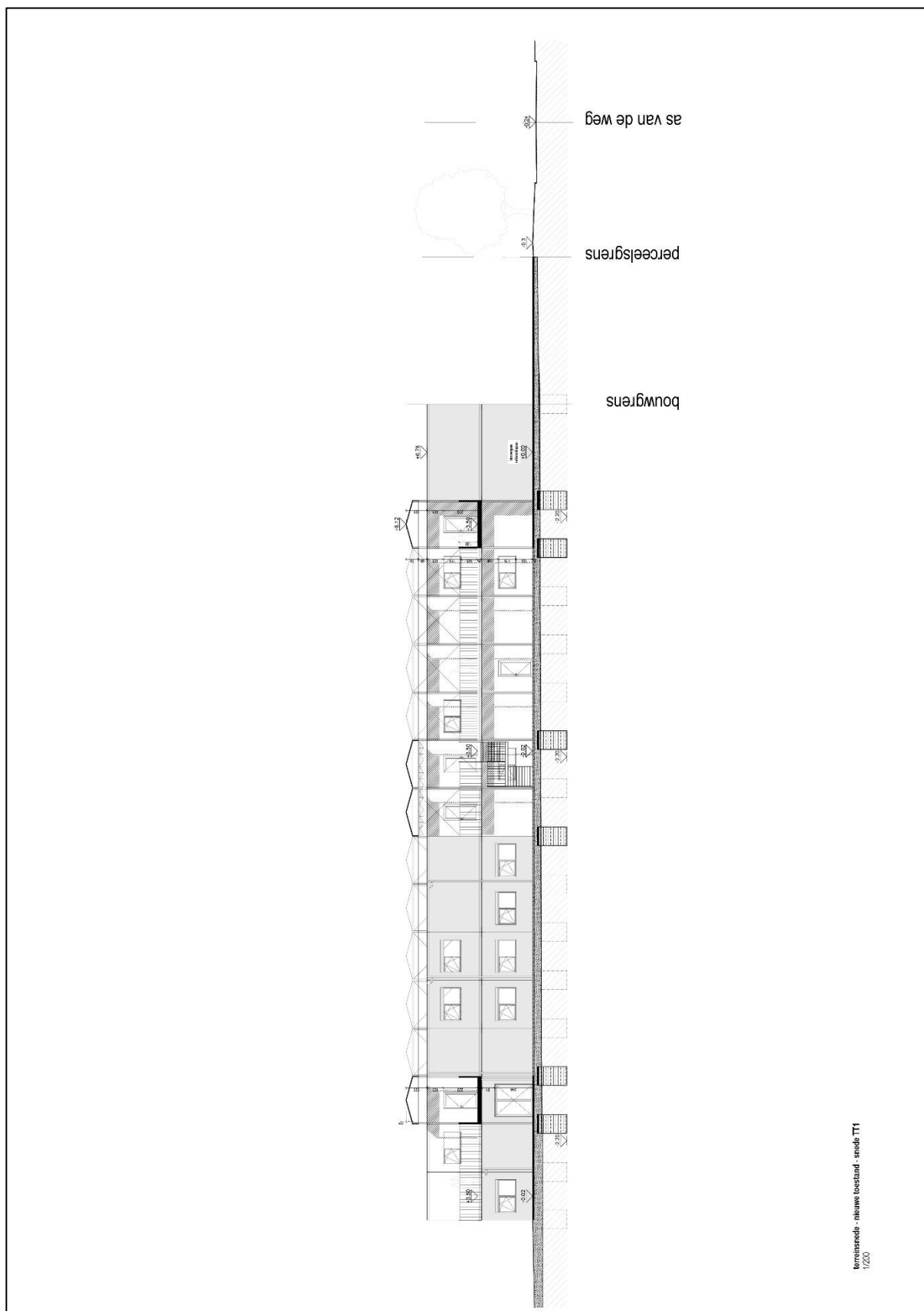
2.2.3 BESTRATING

Het omliggende terrein van de school wordt bedekt met een halfverharding (steenslag met continue korrelverdeling). Het gedeelte tussen het onderzoeksgebied en de Alfons Schneiderlaan (165 m²) wordt verhard met betonplaten.

Figuur 6: Toekomstige situatie van het onderzoeksgebied (Initiatiefnemer 2018).

Figuur 8: Doorsnede A (Initiatiefnemer 2018).

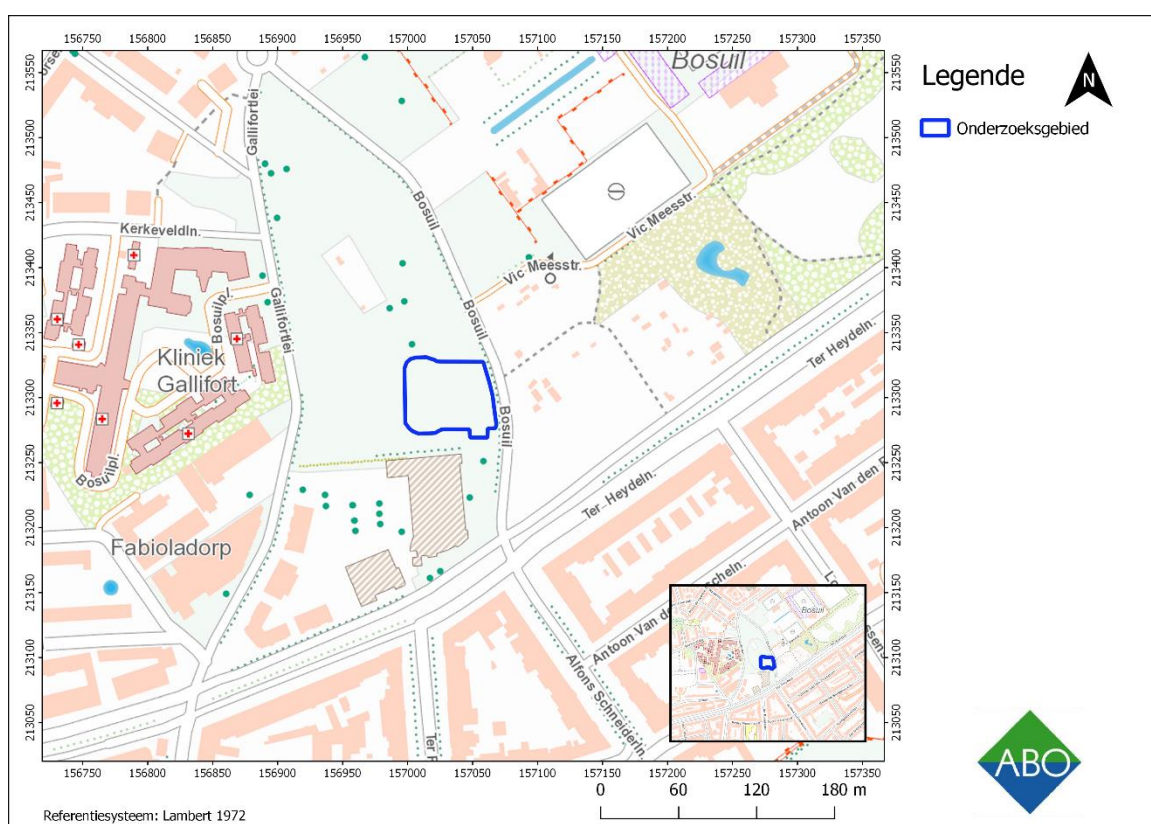
3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

Het onderzoeksgebied ligt aan de Alfons Schneiderlaan te Deurne (provincie Antwerpen). Het bevindt zich op een uitgestrekte grasvlakte, tussen de rotonde Bosuilplein (noorden), de Gallifortlei (westen), de Alfons Schneiderlaan (oosten) en Ter Heydelaan (zuiden). De grasvlakte is momenteel in gebruik als hondenweide. Direct ten zuiden van het onderzoeksgebied bevindt zich een supermarkt.

Verder ten oosten van het onderzoeksgebied ligt het Bosuilstadion van Royal Antwerp Football Club en het Gemeentepark Bremweide. In de ruimere omgeving bevindt het onderzoeksgebied zich tussen de wijken Bisschoppenhof, Bosuil en Ertbrugge. Niet ver naar het noorden is het Albertkanaal gelegen.

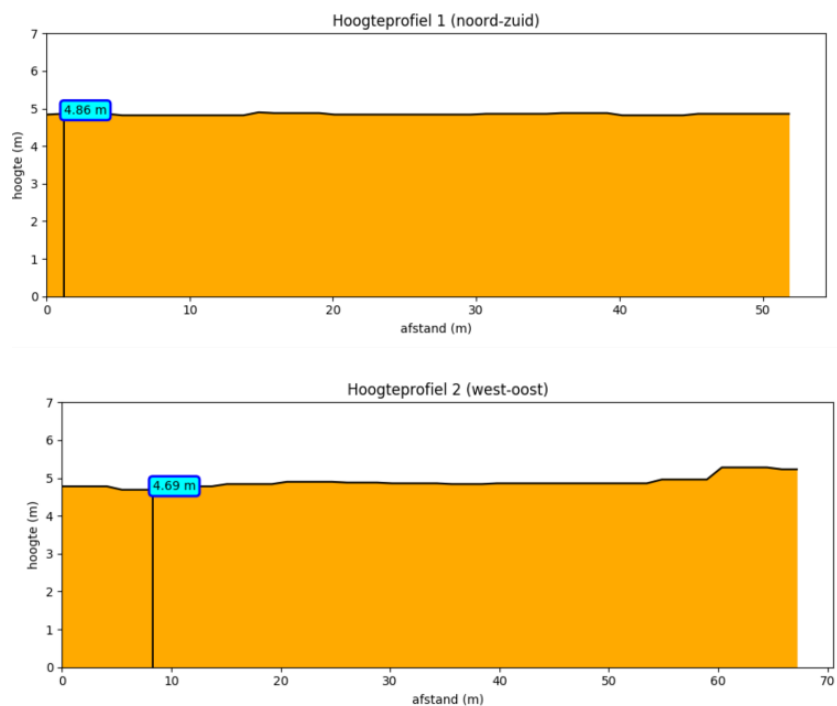

Figuur 10: Topografische kaart met aanduiding van het studiegebied, aangemaakt op een schaal van 1:2.000 en 1:20.000 (NGI 2018).

3.1.2 HOOGTEVERLOOP

Het onderzoeksgebied bevindt zich op een gemiddelde hoogte van ca. 4.9 m TAW (Figuur 11). Het laagste punt bevindt zich op 4.69 m TAW en het hoogste punt op 5.28 m TAW. Er komen geen opvallende hoogteverschillen voor in de hoogteprofielen van het onderzoeksgebied. Echter, het deel van het onderzoeksgebied dat aan de Alfons Schneiderlaan ligt, bevindt zich een halve meter hoger dan de rest van het terrein. Het is mogelijk dat dit gedeelte is opgehoogd voor de aanleg van de Alfons

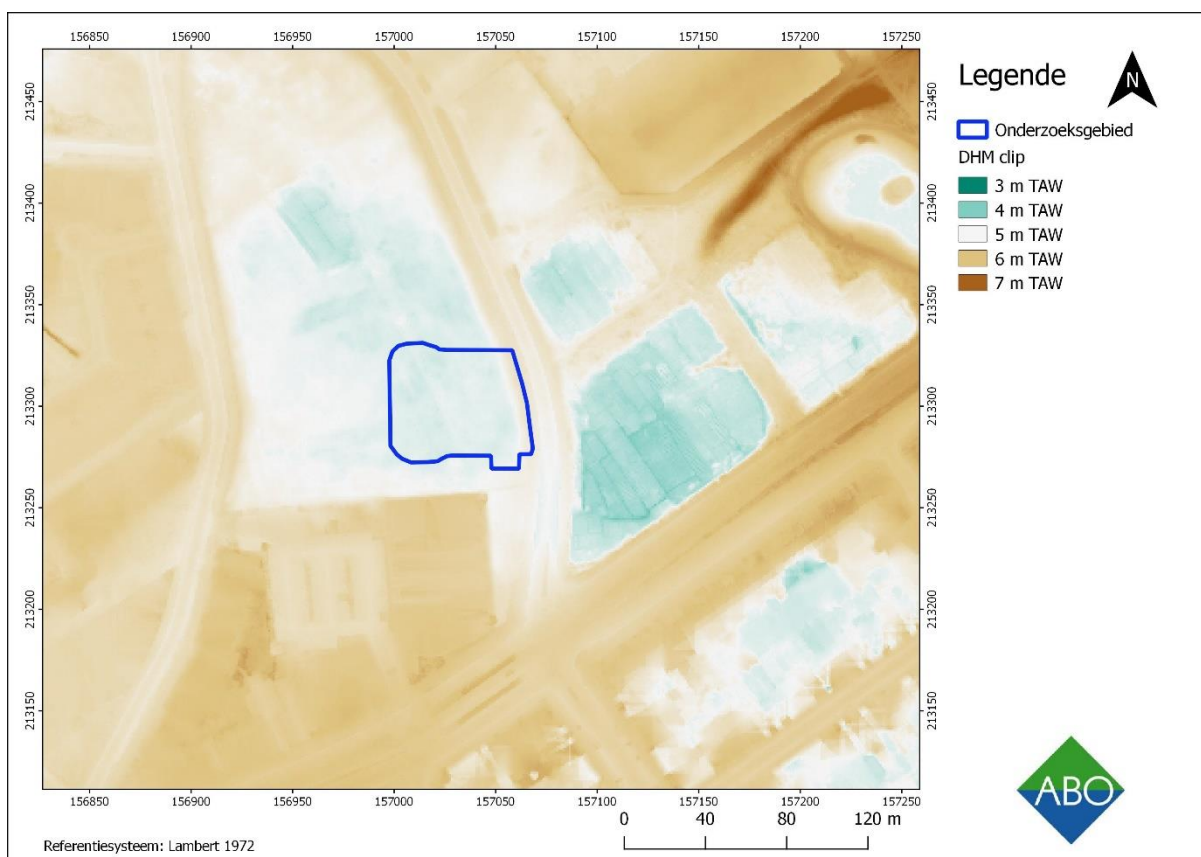
Schneiderlaan. Een andere mogelijkheid is dat dit een resultaat is van een landschapsdepressie in de 18e eeuw (zie historische kaarten in hoofdstuk 4).

Figuur 11: Luchtfoto met aanduiding van het studiegebied en de bijbehorende hoogteprofielen 1 (noord-zuid) en 2 (west-oost) (Geopunt 2018).

Het reliëf is in de vorm van een Digitaal Hoogtemodel-kaart en Hillshadekaart weergegeven (Figuur 12, Figuur 13). Net zoals op de hoogteprofielen, zijn ook op de hoogtemodel kaarten de verhoging aan de oostelijke rand van het onderzoeksgebied te zien.

Wanneer gekeken wordt naar de hoogteverschillen in de ruimere omgeving van het onderzoeksgebied is te zien dat het grootste deel van de hondenweide lager ligt dan de omliggende gebied. Dit is ook het geval voor het gebied waar F.C Antwerpen gevestigd is.

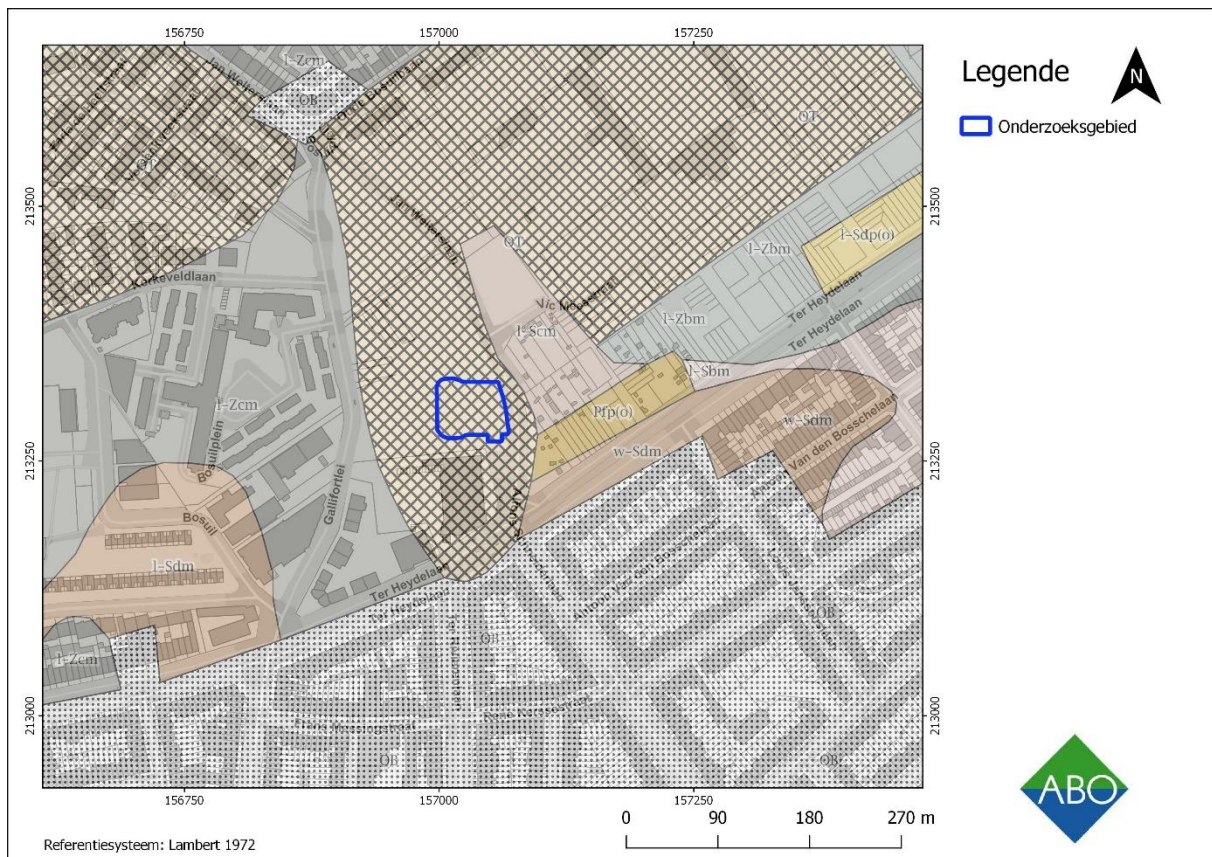
Figuur 12: DHM met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2018).

Figuur 13: Hillshade, met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.2.1 BODEMKAARTEN

Figuur 14: GRB en gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2018).

Het onderzoeksgebied en de ruimere omgeving ligt volledig op een **OT** bodem. Hierdoor kan het oorspronkelijke bodemtype voor het onderzoeksgebied niet nader bepaald worden. Ongeveer 16 meter ten oosten en 60 meter ten westen van het onderzoeksgebied zijn er nog wel natuurlijke bodems bewaard gebleven. Op ongeveer 330 meter afstand ten noorden van het onderzoeksgebied zijn ook nog natuurlijke bodems bewaard gebleven. Echter verder in het westen is de bodem sterk door menselijk ingrijpen verstoord. De kans bestaat echter dat het vernietigde profiel dezelfde eigenschappen had als de omliggende bodemtypes.

OB-bodems komen op kleine oppervlaktes ten noorden en westen van het onderzoeksgebied en op grotere schaal in de ruimere omgeving voor. In sommige gevallen hebben menselijk ingrijpen een dermate grote impact op de bodem, dat de oorspronkelijke bodemopbouw sterk gewijzigd of zelfs vernietigd werd. In het geval van OB-bodems gaat het om gronden die sterk gewijzigd werden door bebouwing. In andere gevallen kon de bodem niet gekarteerd worden, omdat de percelen bebouwd waren.

OT-bodem: In geval van OT-bodems gaat het om gronden die sterk vergraven zijn. Deze kunstmatige gronden zijn een voorbeeld van een OB-bodem. Het onderzoeksgebied en de nabije omgeving bevindt zich op zo'n bodem.

I-Zcm bodems behoren tot de bodemserie Zcm in de Zandstreek en komen ten westen en verderop ten noorden van het onderzoeksgebied voor. Deze bodems worden gekenmerkt door matig, droge zandbodems met een dikke antropogene humus A- horizont. Daarnaast zijn ze matig en droog en zwak gleyig. Leem komt mogelijk voor op een geringe diepte.

I-Sdm bodems komen ook ten zuidwesten van het gebied voor. Deze plaggenbodems zijn onderdeel van de bodemserie Sdm in de Zandstreek. Ze worden gekenmerkt door een matig natte lemige zandbodem met een dikke antropogene humus A- horizont. De bodem is matig nat en matig gleyig. Net zoals de L-Zcm bodem, komt hier leem op geringe diepte voor. Onder de A komt een verbrokkelde podzol B voor.

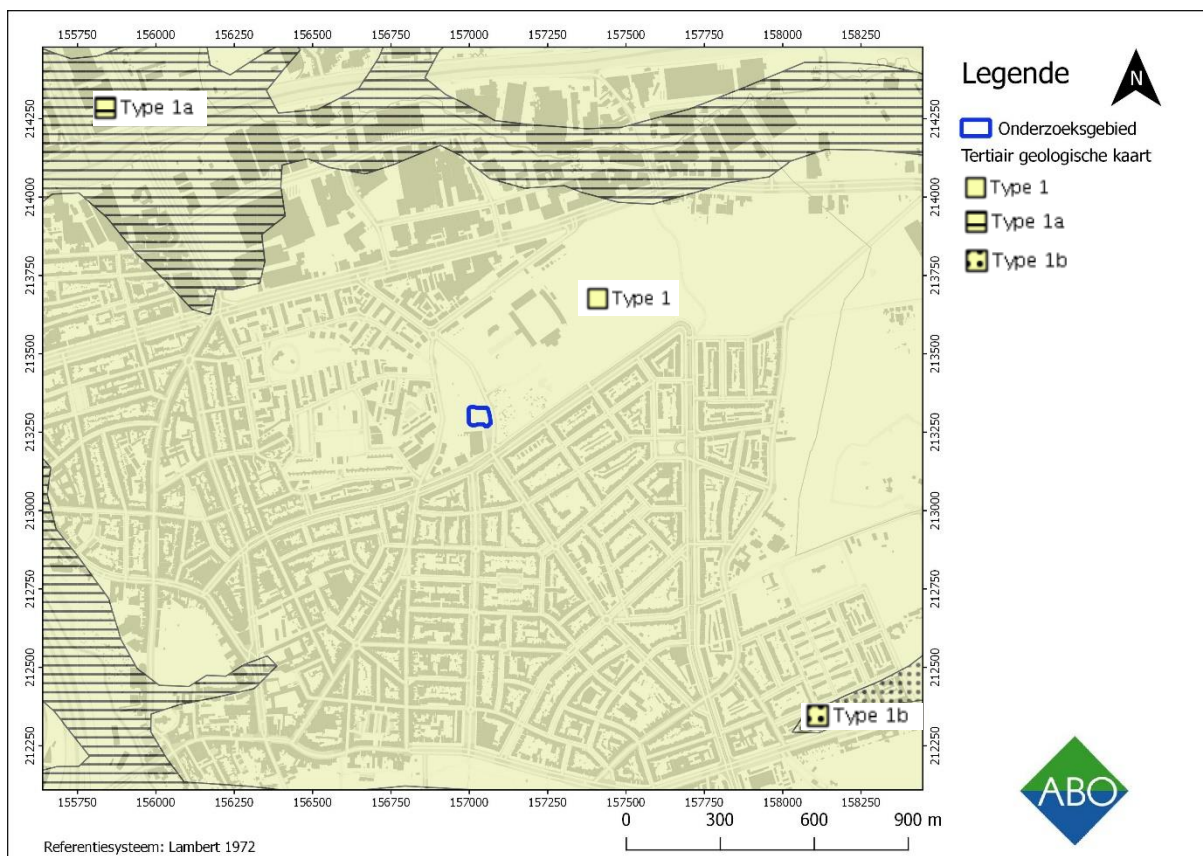
I-Scm bodems komen voor ten oosten van het onderzoeksgebied. Ook deze plaggenbodem wordt gekarakteriseerd door een matig droge lemige zandbodem met dikke antropogene humus A horizont. Onder de A horizont (+60 cm dik), komt een verbrokkelde podzol B- horizont voor.

Pfp(0) bodems komen ook voor ten oosten van het onderzoeksgebied. Deze hydromorfe zandleemgronden worden gekarakteriseerd door zeer natte lichte zandleembodems zonder profiel.

w-Sdm bodems bevatten een dikke antropogene A horizont. Onder de A- horizont komt een verbrokkelde podzol voor. Deze bodems worden gekenmerkt door matig natte lemige zandbodems met een dikke antropogene humus A horizont.

3.2.2 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

Volgens de quartairgeologische kaart bevindt het onderzoeksgebied zich op een sequentie waar geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie bevinden. Een dergelijke sequentie heeft een relatief klein inherent archeologisch potentieel. De zandige opduikingen, die gevormd werden bij het deponeren van dekzanden en Loess en de aantrekkingspolen voor paleolithische en mesolithische bewoning waren, werden namelijk niet bedekt door later sediment, zoals bijvoorbeeld wel het geval in de Vlaamse Vallei (zie bv. Crombé 2006).

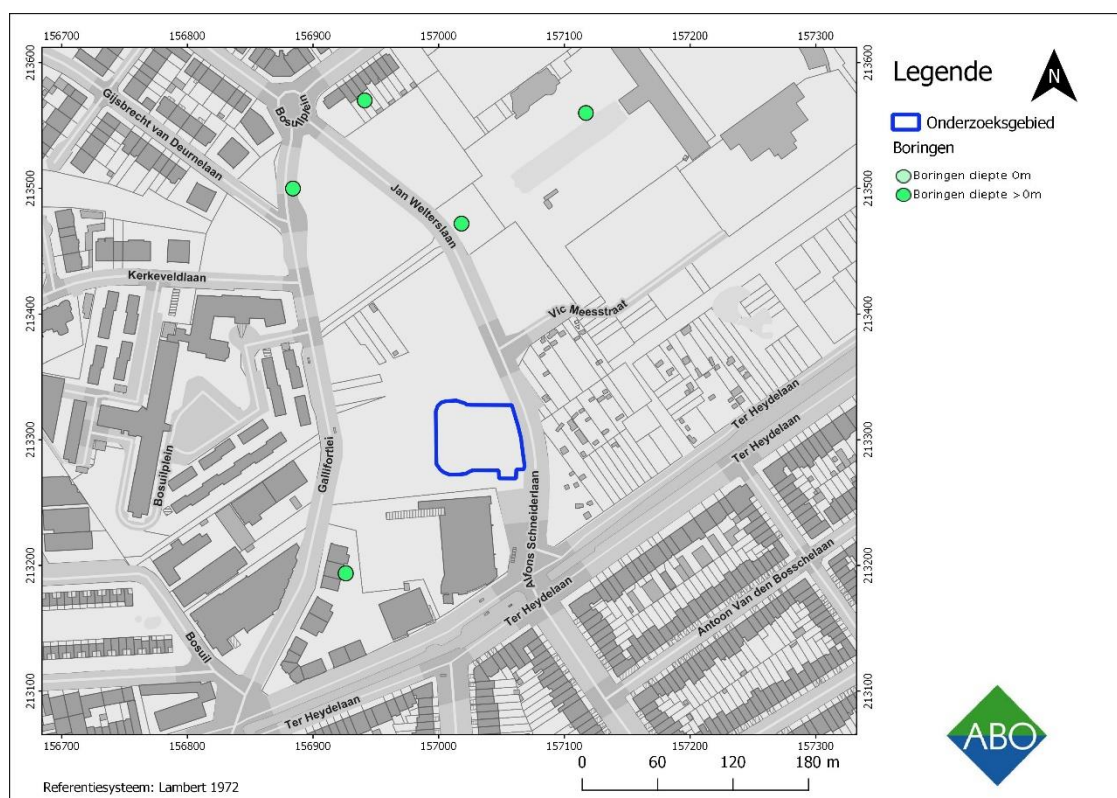
1	
ELPw en/of HQ	ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en het centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
	HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.

Figuur 15: GRB en de gedigitaliseerde quartairgeologische kaart met aanduiding van het studiegebied, aangemaakt op een schaal van 1:13.000 (Geopunt 2018).

3.2.3 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

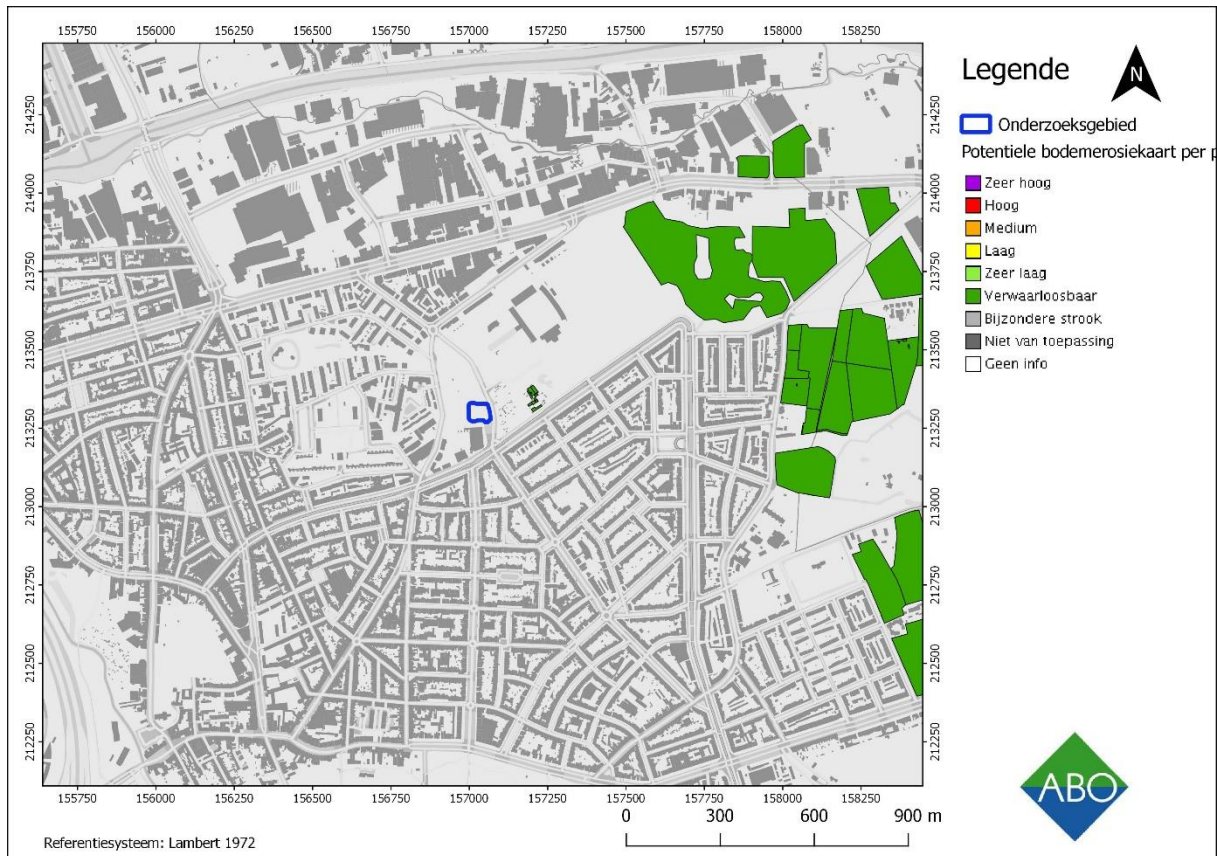
Figuur 16: GRB en gedigitaliseerde tertiairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, aangemaakt op een schaal van 1:13.000 (Geopunt 2018).

Figuur 17: Boringen ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2018).

Volgens de tertiair geologische kaart bevinden het studiegebied en de directe omgeving zich volledig op afzettingen van de Formatie van Lillo (Figuur 16). Dit is een mariene lithostratigrafische eenheid die gekenmerkt wordt door schelprijk zand met een grijze tot bruine kleur. De schelpenconcentratie is het grootst in de basis en neemt geleidelijk af. De formatie is daarnaast erg kalkrijk. In het verleden werden reeds boringen uitgevoerd in de omgeving van het onderzoeksgebied. Boringen op ca. 150 m ten noorden van het gebied geven aan dat de Quartaire lagen hier tot een diepte van 4 m-MV voorkomen, opgevolgd door de Formatie van Lillo (Figuur 17). Een boring op ca. 200 m ten noordwesten van het onderzoeksgebied geeft aan dat de Quartaire lagen op dezelfde diepte voorkomen.

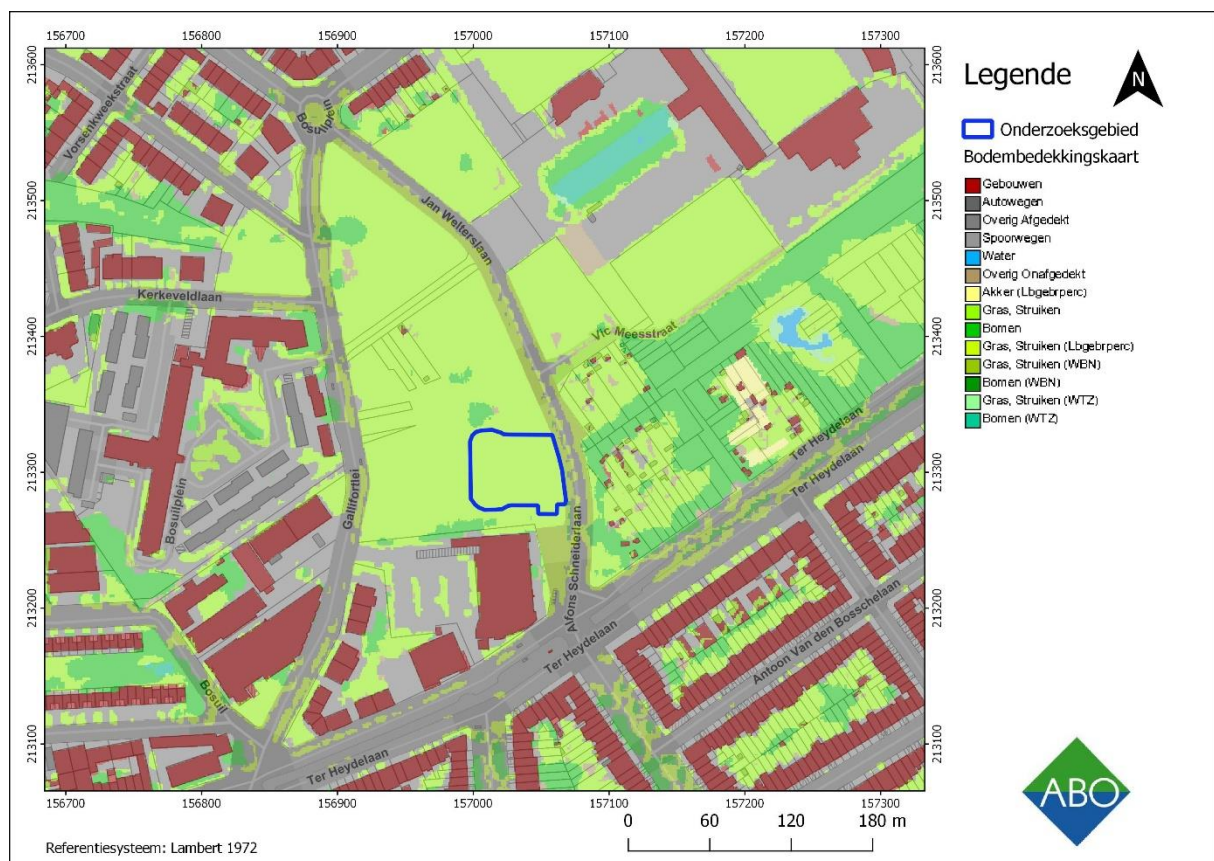
3.2.4 BODEMEROSIEKAART

Figuur 18: GRB en bodemerosiekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).

Er zijn geen gegevens over de potentiële bodemerosie ter hoogte van het onderzoeksgebied. Op een afstand van ca. 140 m ten oosten van het onderzoeksgebied komen wel percelen voor waarvan het potentieel van bodemerosie verwaarloosbaar is (Figuur 18).

3.2.5 BODEMGEBRUIKSKAART

Figuur 19: Bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw).

Het perceel waarop het onderzoeksgebied zich bevindt wordt in gebruik genomen als hondenweide. Het gebruik van de bodem wordt dan ook gekenmerkt door gras en struiken (Figuur 19).

De omgeving van het onderzoeksgebied wordt gekenmerkt door natuur (groen), wegen (grijs) en gebouwen (rood).

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 4 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris archeologische zone	Niet van toepassing
Landschapsatlas	Niet van toepassing
Inventaris bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.2.1
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Niet van toepassing
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.2.2
Inventaris historische stadskern	Niet van toepassing
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Niet van toepassing
Wereldoorlog relictten	Niet van toepassing
Belgisch (verdwenen) molenbestand	Niet van toepassing
Cartografische bronnen	
Frickxkaart (ca. 1745)	Niet relevant, maar wel vermeld, cf. 4.3.1
Ferrariskaart (ca. 1771-1778)	Relevant, cf. 4.3.2
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. 4.3.3
Vandermaelen kaarten (1846- 1854)	Relevant, cf. 4.3.4
Popp kaarten (1842-1879)	Relevant, cf. 4.3.5
Topografische kaart van België (1939)	Relevant, cf. 4.3.6
Topografische kaart van België (1969)	Relevant, cf. 4.3.7
Ortholuchtfoto's	
Kleinschalige zomeropnamen, 1971, zwart-wit	Relevant, cf. 4.4
Kleinschalige zomeropnamen, 1979-1990, kleur	Relevant, cf. 4.4
Grootschalige winteropnamen, 2013-2015, kleur	Relevant, cf. 4.4
Grootschalige winteropnamen, 2017, kleur	Relevant, cf. 4.4
Projectspecifieke bronnen	

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 4 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Niet van toepassing	Niet van toepassing

Tabel 1: Geraadpleegde bronnen (Geopunt 2018, Inventaris Onroerend Erfgoed 2018).

4.1 HISTORISCH KADER

De geschiedenis van Deurne is onlosmakelijk verbonden met die van Antwerpen. Deurne is namelijk sinds 1983 een district van Antwerpen. Het is daarom interessant om bij de historische omkadering van het onderzoeksgebied ook de metropool Antwerpen en de invloed op het onderzoeksgebied te bekijken.

De gunstige topografische ligging van de stad Antwerpen aan de Schelde en de vruchtbare diverse bodemtypes, speelden een cruciale rol in de ontwikkeling van de nederzetting en zorgden voor een maximaal benut van het gebied. De uitgebreide geschiedenis van Antwerpen kan teruggekoppeld worden naar de prehistorie. Er werden namelijk meerdere vondsten aangetroffen zoals lithisch materiaal daterende tussen het einde van het paleolithicum en het begin van de vroege bronstijd. Daaropvolgend zijn er een aantal verspreide ijzertijdvondsten ontdekt onder het huidige stadscentrum. Ook werden er meerdere Gallo-Romeinse archeologische vondsten en sporen ontdekt in en rond de stadskern. Volgens archeologisch onderzoek werd er reeds een Gallo-Romeinse nederzetting blootgelegd die zich de 2de en 3de na Chr. gesitueerd moet worden.

Naast de kersteningspogingen ondernomen door Amandus en Eligius in de 7e eeuw en de verschillende plunderingen in de 9e eeuw door de Noormannen, ontstond er in het centrum van Antwerpen een versterkte handelsnederzetting die zich verder ontwikkelde in de 10e eeuw. De versterking van de burcht was opgebouwd uit een palissade gevolgd door een aarden wal met gracht. Binnen de omwalling groeide een dicht bebouwd centrum dat gekarakteriseerd werd door het proto-stedelijke handelsnederzettingstype.

Omstreeks de 11e eeuw fungeerde Antwerpen als handelsknooppunt tussen verschillende (overzeese) gebieden, doordat het verscheidene ambachten beheerste. Voor Deurne zijn de eerste concrete historische gegevens terug te vinden in de 12de eeuw. Op dit moment bestaat Deurne uit een schaars bewoonde parochie, die behalve Deurne, Borgerhout en Borsbeek, ook stukken van Merksem, Wommelgem, wellicht ook Wijnegem en misschien zelfs 's Gravenwezel omvatte. Hoewel dit gebied onderdeel uitmaakte van het hertogdom Brabant werden de grondheerlijke rechten uitgeoefend door de prins-bisschoppen van Luik. Vanaf het einde van de 13de eeuw zal de heerlijkheid afwisselend onder het gezag komen van de hertogen van Brabant, de graven van Vlaanderen en de stad Antwerpen.

Tot aan de 16de eeuw zou Antwerpen vier groeiprocessen doormaken, waarbij de stadsgrenzen zich naar het oosten hebben uitgebreid. In deze periode ontpopte de stad zich tot een immense handelsmetropool waar internationale producten werden verhandeld, waaronder suiker uit Noord-Amerika, Portugese specerijen, Engels laken enzovoort. De sociale, culturele en economische expansie trok daarnaast ook elitaire handelslui en kooplieden aan die zich in luxueuze stadspalazzi vestigden. Deurne werd het speelplein rijke patriciërs die de metropool ontvluchtten en luxueuze luthoven lieten optrekken in de landelijke gebieden buiten de Antwerpse stadsmuren. Zo kende Deurne 36 luthoven en kastelen.

Mede dankzij deze nieuwe bewoners kwam Deurne-Borgerhout vanaf de 16de eeuw, samen met andere nabijgelegen gebieden, onder controle van de Stad Antwerpen. De aanzienlijke uitbreiding van

het 16e -eeuwse handelsimperium en de toenemende urbanisatie ging helaas hand in hand met militaire dreigementen, waardoor de stad voorzien werd van een nieuwe omwalling. Met de komst van de Spaanse Furie in 1576, de Beeldenstorm en de opheffing van de Schelde kwam er een einde aan de Gouden Eeuw in Antwerpen.

Na de verwoestende Spaanse invasie, kende de stad een terugval dat zich gedurende twee eeuwen heeft gemanifesteerd, waardoor het bevolkingsaantal daalde. Tijdens deze periode (contrareformatie) vestigden zich verscheidene nieuwe kloosterorden die de aanblik van Antwerpen duidelijk hebben veranderd.

De Antwerpse invloedssfeer, die vanaf de 16e eeuw zou domineren, was een zwaar voor de gemeente Deurne-Borgerhout. Enerzijds vond de gemeente in Antwerpen een constante en immers groeiende afzetmarkt voor landbouwproducten. Anderzijds was Antwerpen niet op zoek naar een concurrent voor hun handel en nijverheidsindustrie. Een octrooi van 1685 stelde een verbod in voor alle ambachten en neringen die niet in de strikte behoeften van de lokale boerenbevolking voorzagen. De aanwezigheid van de vele grootgrondbezitters met hun luthoven, versterkte hoeves en pachthouders, en het ontmoedigen van vrijwel elke commerciële en industriële activiteit buiten landbouw zorgde ervoor dat Deurne zijn landelijk karakter bewaarde tot het einde van de 19de eeuw. Borgerhout daarentegen was door de aanwezigheid van brouwers, handelaars en beenhouwers veel meer betrokken bij het Antwerpse verhaal, en werd vaak gezien als concurrent voor de handelaars uit de metropool. De kloof tussen het demografisch sterkere en meer geïndustrialiseerd Borgerhout en het agrarische Deurne zou uiteindelijk in 1836 leiden tot een splitsing van de twee gemeenten.

Tussen de 18e en 19e eeuw onderging Antwerpen een transformatie onder het bewind van Napoleon, waarbij de militaire en economische aspecten een opwaardering kregen. Daarbij werd een nieuwe verdedigingsomwalling of de Brialmontlinie aangelegd die zich bevond aan de huidige binnenring van Antwerpen. Hierdoor onderging het stadscentrum nogmaals een grote expansie. Daarnaast kende de haven een verdere uitbreiding door de aanleg van dokken. Later in de 19^e eeuw werden de Scheldekaaien rechtgetrokken, waardoor het oude stratennetwerk verdween.

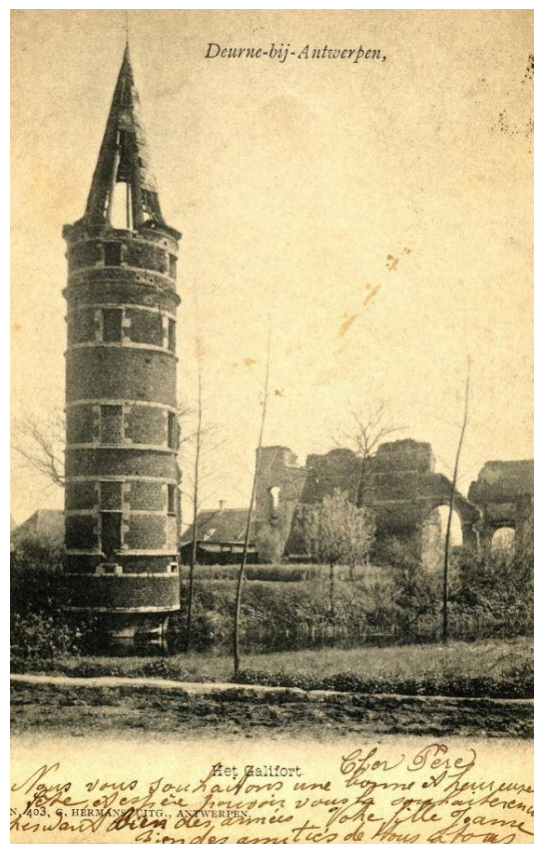
Het beleid in Deurne, waar het behouden van het landelijke karakter van de gemeente werd beoogd, bleef standhouden tot het begin van de 20ste eeuw. In de eerste helft van de 20ste eeuw vond er een demografische groei plaats, en werd deze eeuw gekenmerkt door vele verkavelings- en bouwprojecten. Naast de vele landbouwgebieden zullen in de 20ste eeuw ook verschillende luthofdomeinen plaats maken voor nieuwe woningen (Onroerend Erfgoed ID: 6600).

4.1.1 GALLIFORT

Direct ten noordoosten van het onderzoeksgebied lag vroeger het Gallifort (Figuur 20 en Figuur 21). Dit kasteel werd gebouwd aan het begin van de 16e eeuw en werd later als luthof in gebruik genomen. Hierna is het meerdere malen verwoest en weer opnieuw opgebouwd. Uiteindelijk was het luthof midden 19e eeuw onherstelbaar vernietigd en stond het als ruïne in het landschap (Inventaris Onroerend Erfgoed). Het Gallifort was een van de vele luthoven rond de stad Antwerpen (Onroerend Erfgoed ID: 6600).

Figuur 20: Een tekening van het Gallifort uit 1853 (Felixarchief 2018).

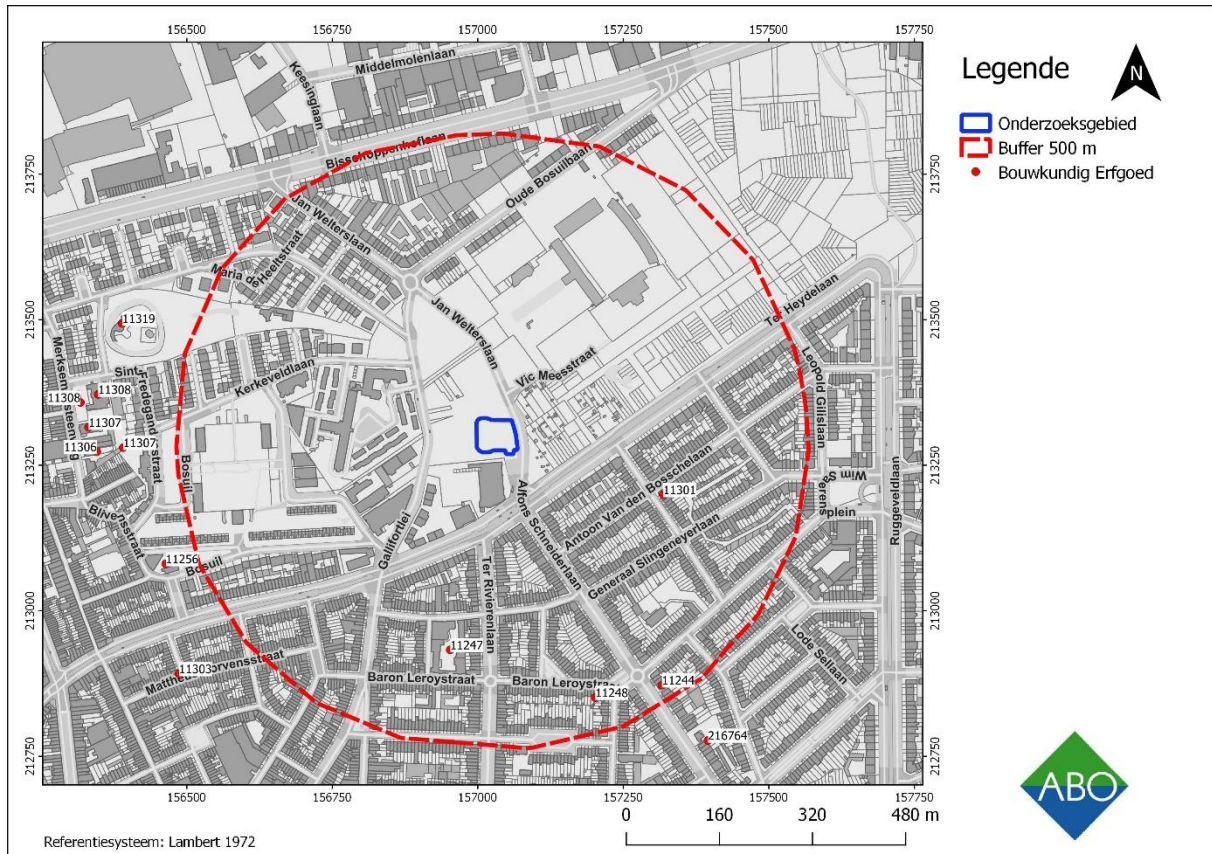

Figuur 21: Ruïne van het voormalige Gallifort (Felixarchief 2018).

4.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

De overzichtskaart van het Geoportaal Onroerend Erfgoed geeft voor de omgeving van het onderzoeksgebied geen melding van wereldoorlog relictten, beschermde monumenten, beschermde dorps- of stadsgezichten, landschapsrelictten, of gebieden waar geen archeologie te verwachten valt.

4.2.1 INVENTARIS BOUWKUNDIG ERFGOED

Figuur 22: Weergave van het bouwkundig erfgoed binnen een straal van 500m rondom het studiegebied (Geopunt 2018).

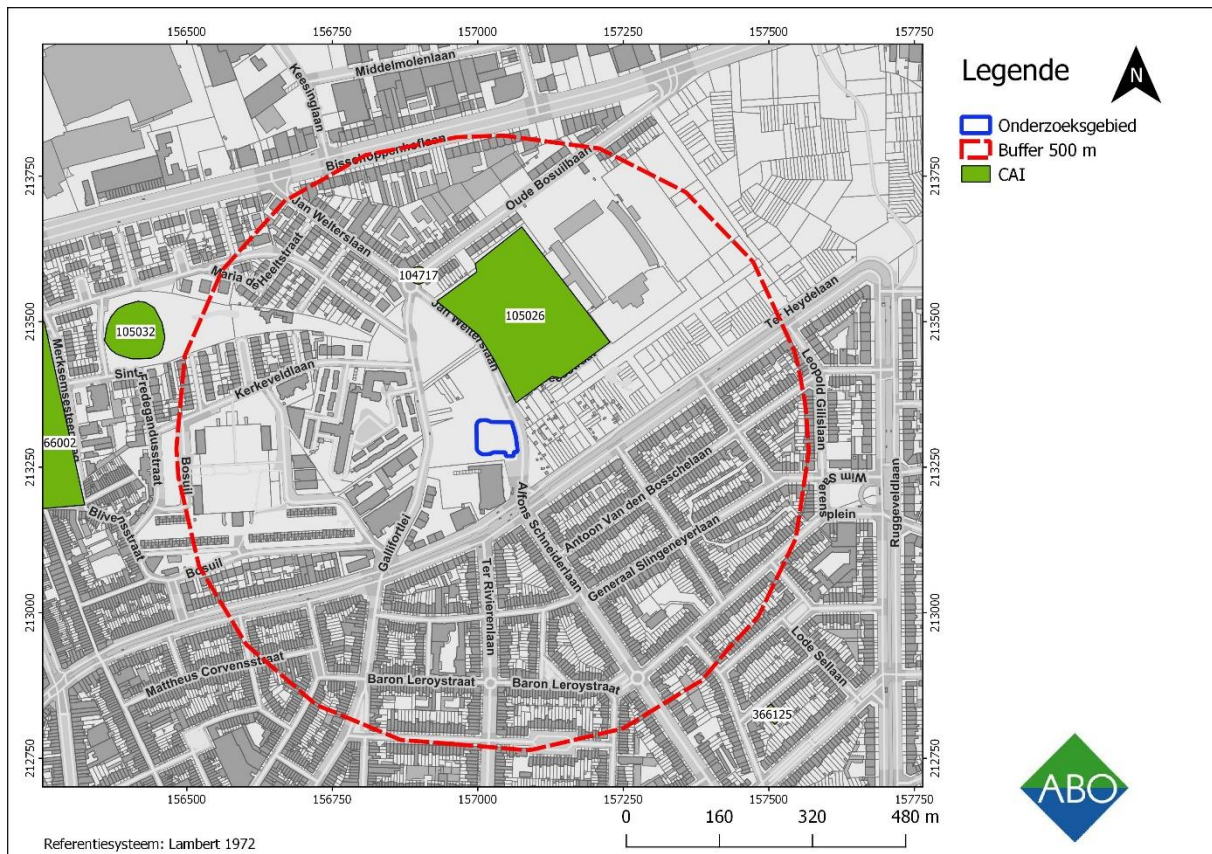
In de directe omgeving van het onderzoeksgebied komen geen bouwkundige erfgoedwaarden voor (Figuur 22). In een straal van 500 m rondom het gebied komen vier bouwkundige erfgoedwaarden voor. Dit betreft een Gemeenteschool (ID 11247), een Bisschoppenhof (ID 87620), een eengezinswoning (ID 11301), woning Debouure (ID 11248) en woning Pelckmans (ID 11244). Allen zijn echter weinig relevant voor het onderzoeksgebied.

IBE	Locatie	Omschrijving	Datering
11244	Alfons Schneiderlaan 164, Antwerpen	Woning Pelckmans	Interbellum
11247	Baron Leroyststraat 3, Antwerpen	Gemeenteschool	Interbellum
11248	Baron Leroyststraat 136, Antwerpen	Woning Debouure	Interbellum

IBE	Locatie	Omschrijving	Datering
11301	Louis Janssenlaan 56, Antwerpen	Eengezinswoning	Vanaf 1975
87620	Suzanne Spanhovenstraat 22, Antwerpen	Bisschophof -motte met slotgracht	18e eeuw

Tabel 2: De locaties van het bouwkundig erfgoed in een straal van 500 meter rondom het onderzoeksgebied (Inventaris Onroerend Erfgoed 2018).

4.2.2 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

Figuur 23: Alle CAI-meldingen binnen een straal van 500 m rondom het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).

Rondom het onderzoeksgebied komen vooral archeologische vindplaatsen uit de 18e eeuw voor (Figuur 23). Direct ten noordoosten van het onderzoeksgebied lag in het verleden het kasteel Gallifort (ID 105026). Tijdens opgravingen door de Heemkundige Kring Turninum, werd een waterput zonder materiaal terug gevonden. In de erboven liggende lagen zijn wel een aantal potten en een eivormig potje teruggevonden. Naast de waterput zijn ook nog verscheidene kuilen aangetroffen, maar zonder materiaal (Goossenarts, 1985, 24-25). De exacte datering wordt echter niet benoemd.

Op dezelfde plek zijn er ook grondsporen teruggevonden die wijzen op bewoning rond de late ijzertijd (tweede helft 3e eeuw na Chr.) (Turninum). De archeologische site is momenteel deels overbouwd met het Bosuil stadion.

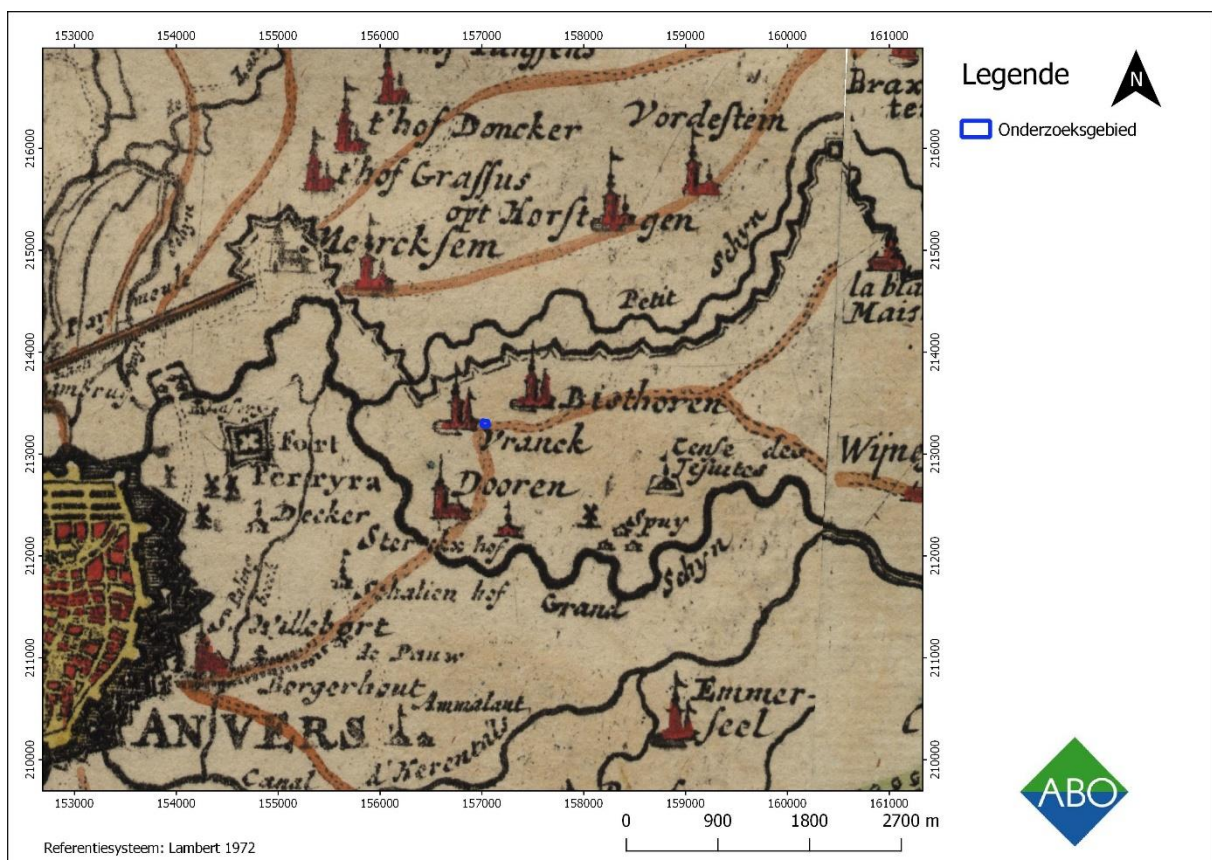
Daarnaast lag ongeveer 150 meter ten noorden van het onderzoeksgebied de hoeve de Bosuil (ID 104717). Deze hoeve werd gebouwd in de 18e eeuw (Kennis *et al.* 1992, 228).

CAI	Locatie	Omschrijving	Datering
104717	Hoek Oude Bosuilbaan/Jan Welterslaan, Antwerpen	Hoeve Den Bosuil	18e eeuw
105026	Alfons Schneiderlaan, ter hoogte van de ingang van het voetbalstadion, Antwerpen	Kasteel Gallifort	16e eeuw

Tabel 3: overzichtstabel CAI (Onroerend Erfgoed).

4.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

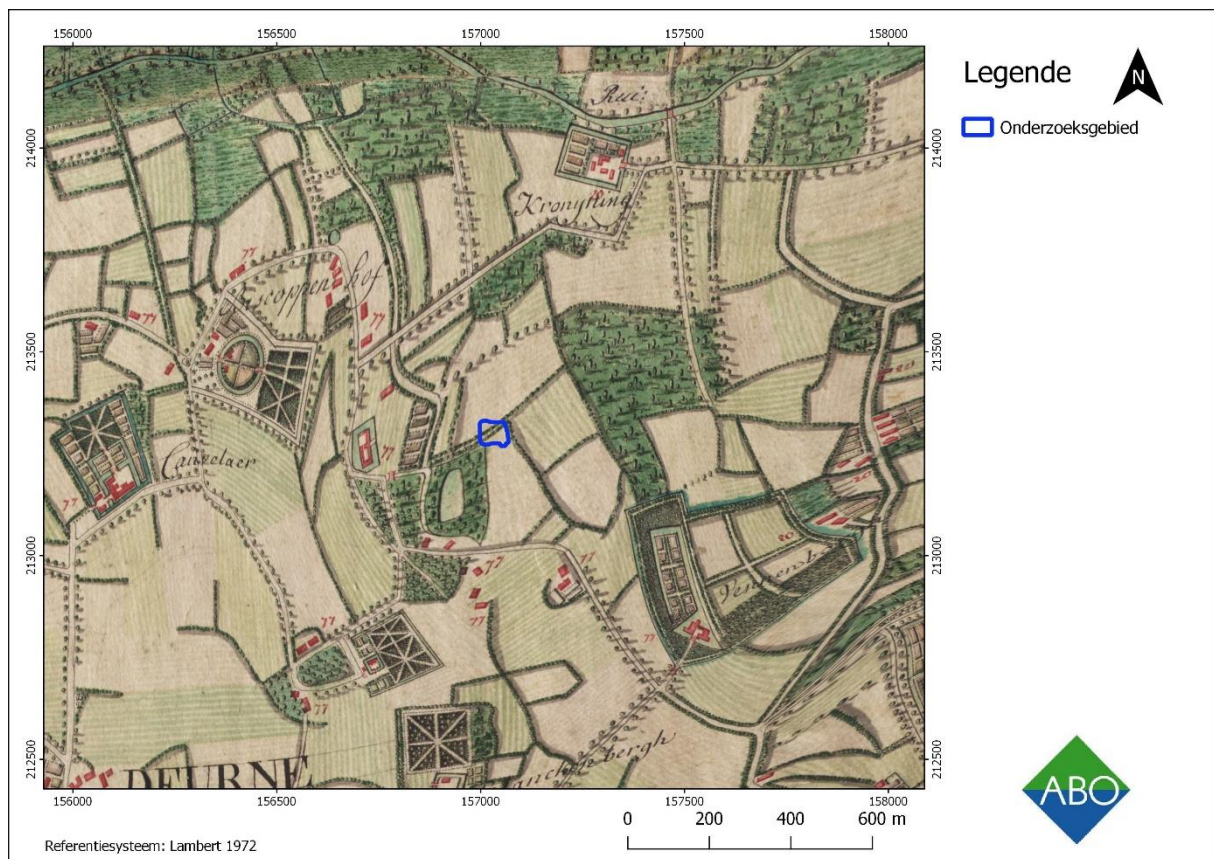
4.3.1 FRICXKAART (1712)

Figuur 24: Fricxkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).

De Fricxkaart uit 1712, is een te algemene kaart om een nauwkeurige analyse te maken over het vroegere landschap rondom het onderzoeksgebied (Figuur 24). Bovendien is de kaart niet gedetailleerd genoeg om eventueel historisch bouwkundig erfgoed te analyseren. Mogelijke oorzaken hiervoor zijn de incorrecte schaal van de kaart en onjuiste georeferentie. Op de kaart is het onderzoeksgebied aangeduid bij het dorpje *Vranck*, ten zuiden van de waterloop *Petit Schyn*.

4.3.2 FERRARISKAART (1771- 1778)

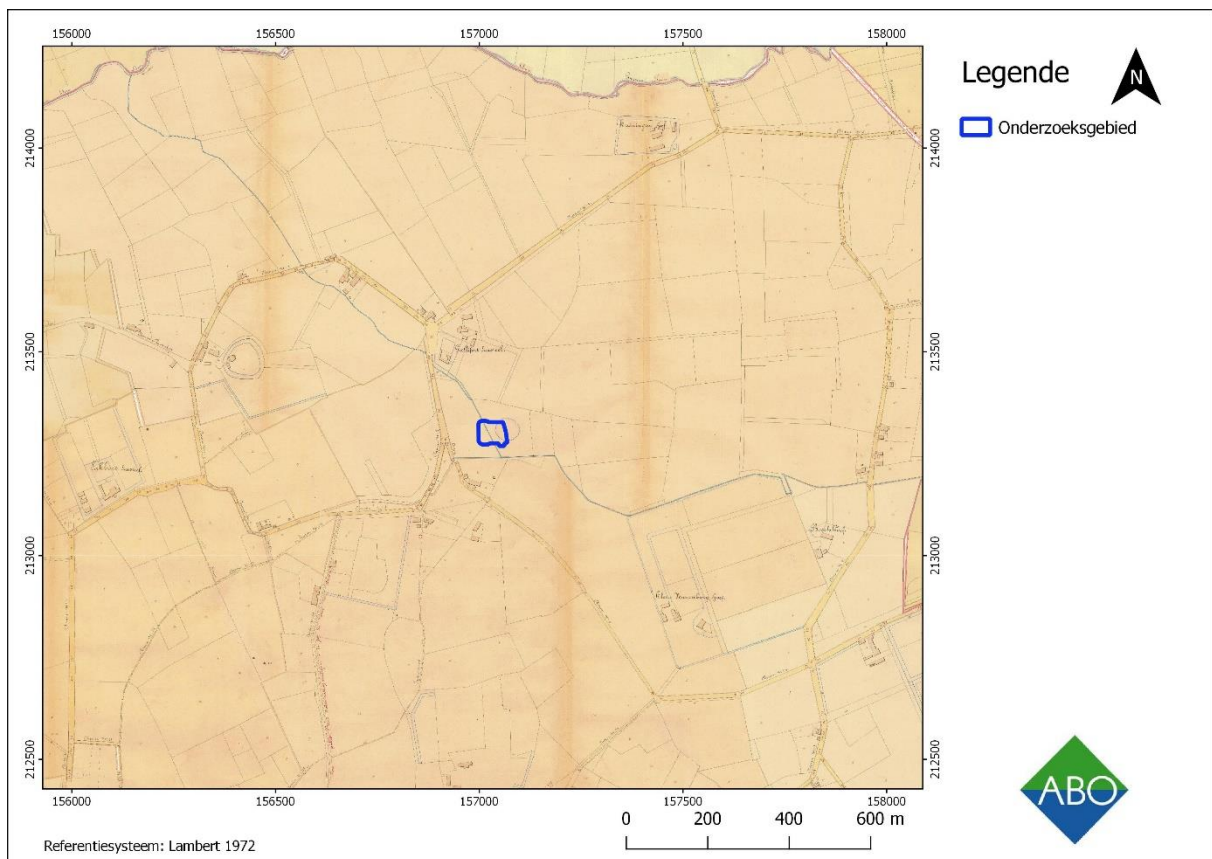
Figuur 25: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).

Tijdens de 18e eeuw bevond het onderzoeksgebied zich op akkerland. Het onderzoeksgebied was onbebouwd, maar werd wel gekenmerkt door een rij bomen (Figuur 25).

De regio van het onderzoeksgebied werd gekenmerkt door vele hoeves en kastelen. Ten westen van het onderzoeksgebied lag het *Biscoppen hof*. Dit mottekasteel was omringd door een slotgracht met aan de voorzijde een luthof. Verder behoorden er nog verschillende kleine gebouwen bij het hof (Vandeputte 2008, 66). Naast het *Biscoppen hof* lag het kasteel *Cauvelaer*, bestaande uit een gracht, verschillende gebouwen en een tuin. Ten zuiden van het onderzoeksgebied lagen nog andere luthoven, zoals *Blanckenbergh* en *Vennenborg*. Ten noorden van het onderzoeksgebied lag de hoeve *Kronijning*.

Het onderzoeksgebied bevond zich ten zuiden van de rivier 't *Schijn*. Verder werd de omliggende omgeving gekenmerkt door een bocagelandschap. Op de kaart is te zien dat kleine percelen zijn afgeschermd door heggen. Daarnaast werd het onderzoeksgebied omringd door akkerbouwgronden en natuurgebieden. De bebouwing concentreerde zich vooral in Deurne.

4.3.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

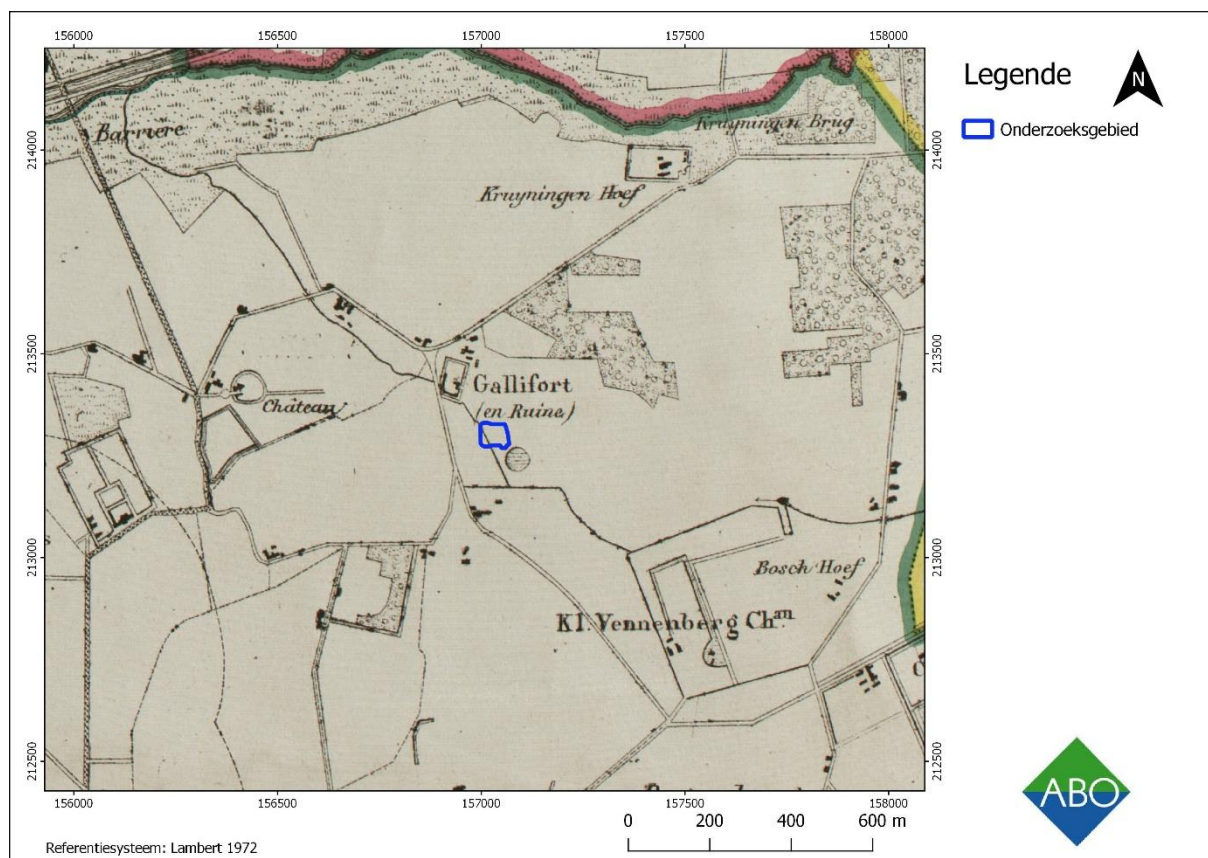
Figuur 26: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).

Op de Atlas der Buurtwegen is te zien dat het onderzoeksgebied onbebouwd is en ten oosten van Chemin nr. 2 was gelegen. Op het onderzoeksgebied bevond zich een landschappelijke depressie, wat mogelijk een vijver kan zijn. Daarnaast stroomt er een zijrivier van het *klein Scheijn* door het onderzoeksgebied heen.

Ten noorden van het onderzoeksgebied was het kasteel Gallifort gelegen. Het *Biscoppen hof*, het kasteel *Cauvelaer*, *Blanckenbergh* en *Vennenborg* zijn op deze kaart niet meer weergegeven. De vroegere omlijnningen van de grachten zijn nog wel zichtbaar. Op de plek van de *Cauvelaer* staat nu het *Lakbors Kasteel*. *Vennenborg* is nu aangeduid als *Klein Vennenborg Hoef* en de *Kronyning* als *Kroningen Hoef*.

De bewoning concentreerde zich nog steeds rondom Deurne. Vergeleken met de Ferrariskaart zijn er niet veel woonhuizen rondom het onderzoeksgebied bijgekomen.

4.3.4 VANDERMAELENKAART (1846-1854)

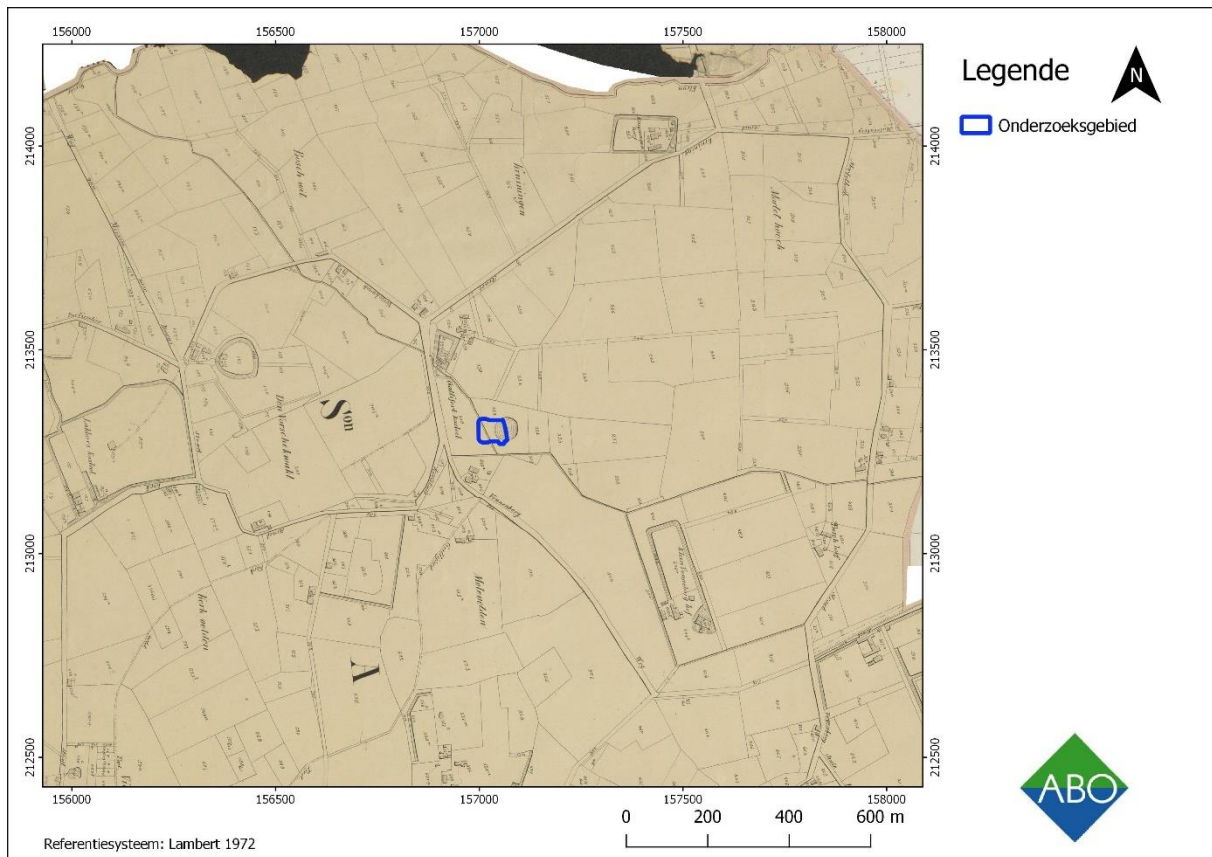

Figuur 27: Vandermaelen kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).

De Vandermaelenkaart geeft een overzicht van het landschapsgebruik en de nederzettingen tijdens de 19e eeuw (Figuur 27). Het onderzoeksgebied wordt nog steeds als onbebouwd aangeduid. Er is ten opzichte van de vorige kaarten niet veel veranderd. De landschappelijke depressie die op de Atlas der Buurtwegenkaart zichtbaar is op het onderzoeksgebied, bevindt zich nu ten zuidoosten. Dit kan echter te wijten zijn aan de georeferentie van de kaart. De zijrivier van het *klein Scheijn* stroomt nog wel door het onderzoeksgebied heen.

Het Kasteel van Gallifort is nu een ruïne geworden. Kasteel Laklors, Kasteel Vennenberg met het Bosch Hoef en Kruyningen Hoef staan nog steeds aangegeven. De bewoning concentreerde zich nog steeds rondom Deurne.

4.3.5 POPPKAART (CA. 1842-1879)

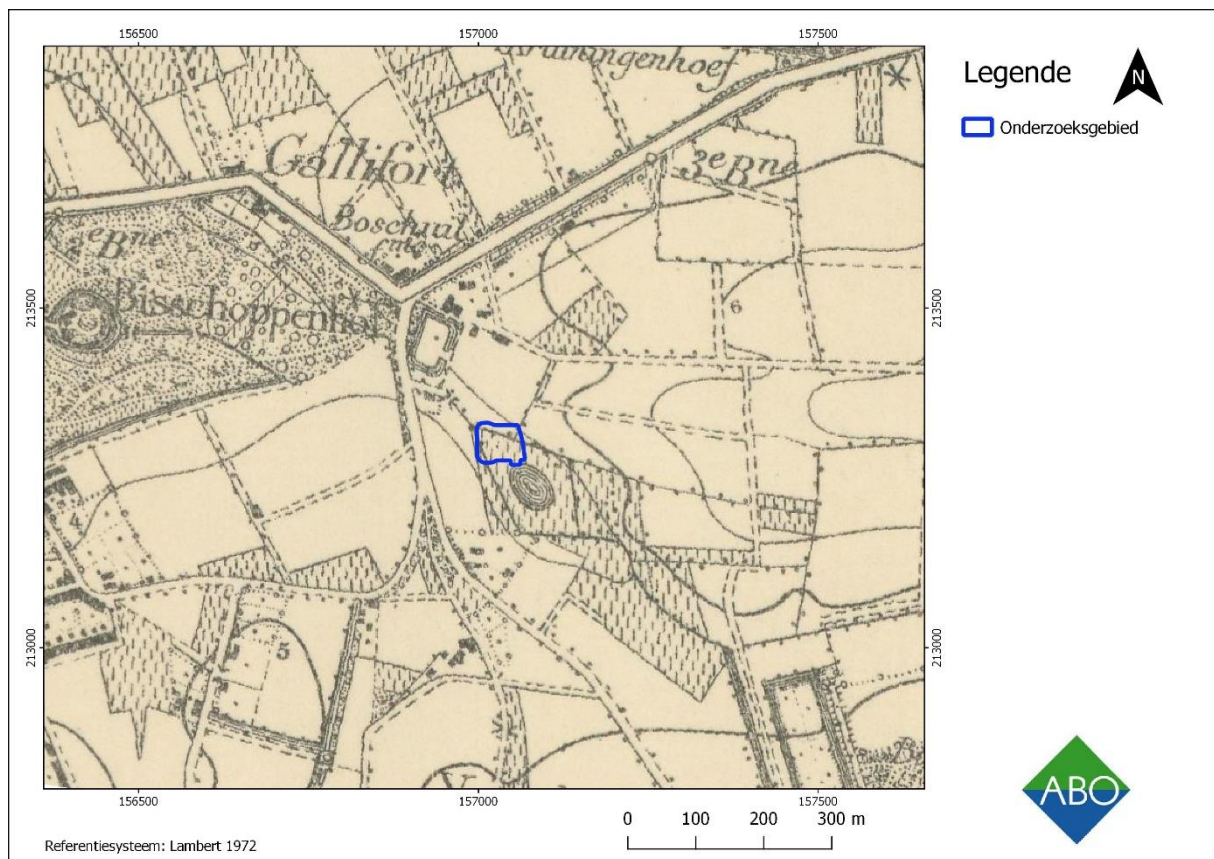

Figuur 28: Popkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2018).

De Popkaart toont opnieuw een gedetailleerd beeld van het onderzoeksgebied en de omgeving. Door het onderzoeksgebied stroomt nog steeds een zijrivier. Net zoals de Atlas der Buurtwegen wordt de landschappelijke depressie op de oostelijke helft van het onderzoeksgebied weergegeven.

Het *Gallifort Kasteel* is nog steeds aangeduid, evenals het *Klein Venneborg Hof*. Het *Lakbors Kasteel* is niet meer aangeduid. Het onderzoeksgebied is nog steeds onbebouwd, evenals de omgeving. Bewoning concentreert zich nog steeds rond Deurne.

4.3.6 TOPOGRAFISCHE KAART VAN BELGIË UIT 1939

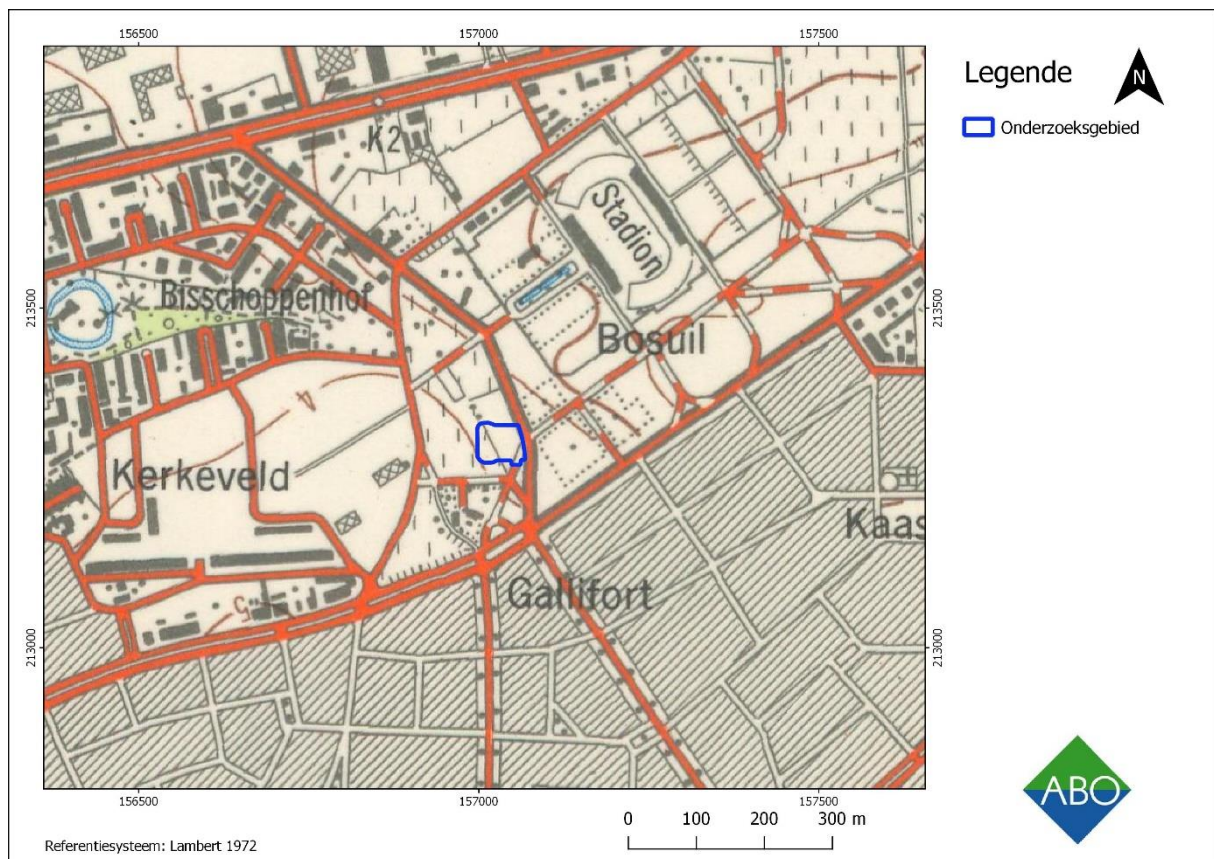

Figuur 29: Topografische kaart van België uit 1939 met aanduiding van het onderzoeksgebied (Cartesius 2018).

De kaart uit 1939 toont aan dat er in het begin van de 20e eeuw nog niet veel veranderd is in de omgeving van het onderzoeksgebied. Zowel het de ruïne van het Gallifort als het Bisschoppenhof staan nog aangeduid. Verder is het onderzoeksgebied nog steeds onbebouwd. De landschappelijke depressie wordt op deze kaart ten zuidoosten van het onderzoeksgebied aangegeven.

In de directe omgeving is er wel een stijging aan woningen merkbaar, zo is ten zuidwesten van het onderzoeksgebied een woonwijk Kerkeveld ingericht.

4.3.7 TOPOGRAFISCHE KAART VAN BELGIË UIT 1969

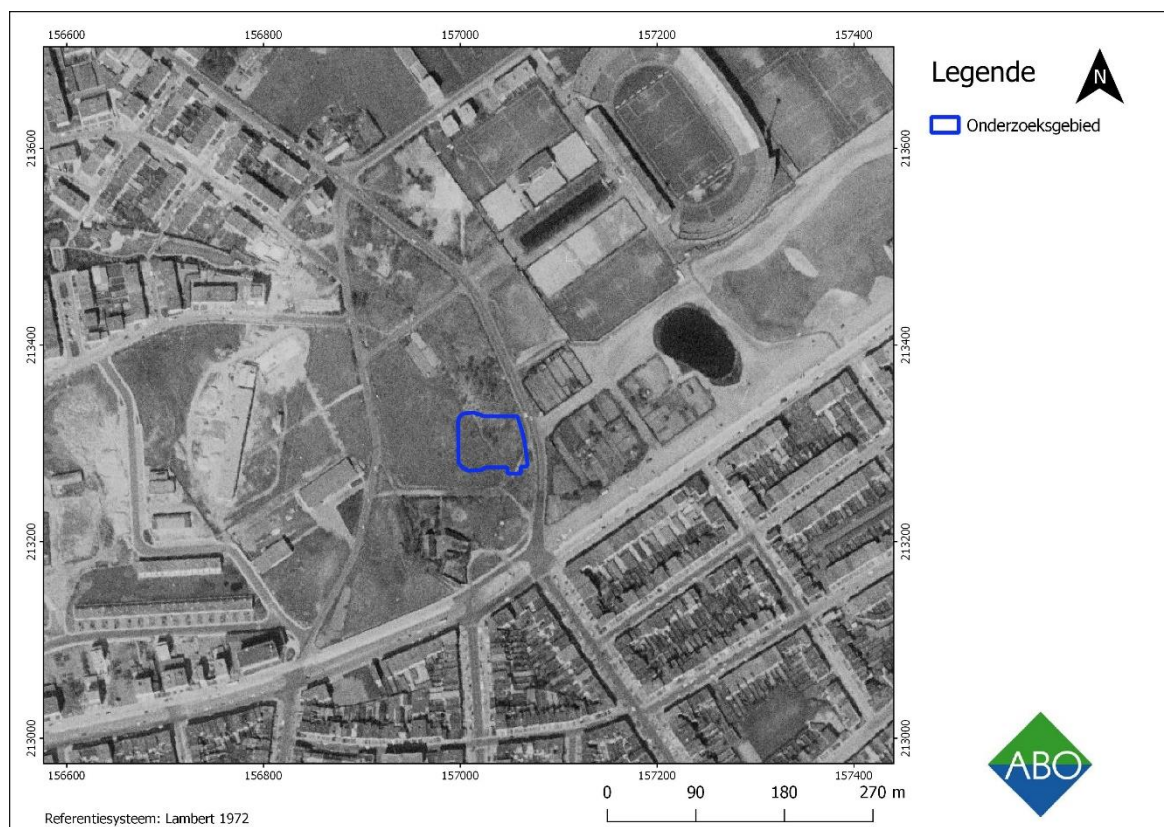

Figuur 30: Topografische kaart van België uit 1969 met weergave van het studiegebied (Cartesius 2018).

Tussen 1939 en 1969 is er veel veranderd in de omgeving van het onderzoeksgebied. Ten opzichte van de topografische kaart uit 1939, is er op de kaart uit 1969 veel meer bebouwing weergegeven. Er zijn verschillende wijken aangelegd, zoals het Bisschoppenhof, Kerkeveld, Gallifort en de Bosuil. De ruïne van het Gallifort kasteel staat niet meer aangegeven. Daarnaast is ten noordoosten van het onderzoeksgebied het Bosuil stadion zichtbaar. Echter, deze is ingewijd in 1923 en is dus niet zichtbaar op de topografische kaart uit 1939.

Het onderzoeksgebied wordt op de kaart als onbebouwd weergegeven. Ten zuidwesten van het onderzoeksgebied zijn enkele gebouwen zichtbaar.

4.4 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

Figuur 31: Orthofotomosaïek uit 1971 (kleinschalige zomeropname, panchromatisch) (Geopunt 2018).

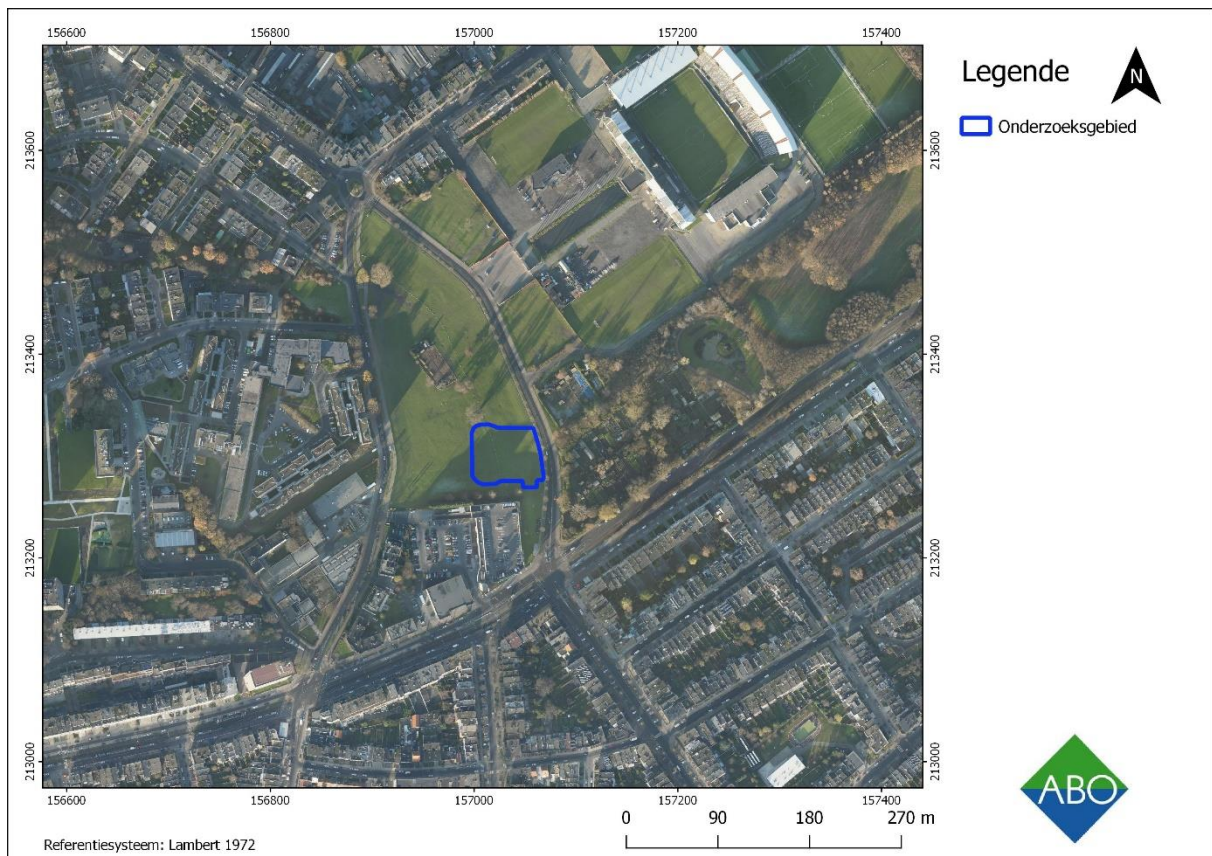
Uit de luchtfoto's blijkt dat het onderzoeksgebied geen grote veranderingen heeft doorstaan. Vanaf 1971 tot heden bevindt het onderzoeksgebied zich op een grasvlakte. Deze grasvlakte grenst aan waar vroeger het kasteel Gallifort heeft gelegen.

De omgeving van het onderzoeksgebied is in 1971 wel drastisch veranderd ten opzichte van de historische kaarten. De Ring van Antwerpen en andere snelwegen zijn aangelegd, en er heeft ten opzichte van de eeuwen ervoor, veel bebouwing plaatsgevonden. Ten oosten van het onderzoeksgebied is het Bosuilstadion van Royal Antwerp FC zichtbaar, dat in 1923 werd ingehuldigd. In 1930 werd hier een dak op de tribune geplaatst en in 1956 werd de constructie verder uitgebreid. Daarna heeft het stadion nog een aantal aanpassingen gekregen tot wat het nu is.

Figuur 32: Orthofotomozaïek uit 1979-1990 (kleinschalige zomeropname).

Op de luchtfoto uit 1979-1990 is te zien dat het onderzoeksgebied nog steeds onbebouwd is. In de omgeving van het onderzoeksgebied is een stijging in bebouwing waar te nemen. Het gemeentepark Bremweide wordt nu gekenmerkt door meer groen en bomen.

Figuur 33: Orthofotomozaïek uit 2013-2015 (grootschalige winteropname) (Geopunt 2018).

Op de luchtfoto van 2013-2015 is te zien dat het onderzoeksgebied nog steeds op een uitgestrekte grasvlakte ligt, met volkstuintjes in het midden. Het onderzoeksgebied is nog steeds onbebouwd. Ten zuiden van het onderzoeksgebied meer bebouwing zichtbaar. De volkstuintjes ten noordwesten van het onderzoeksgebied zijn ook zichtbaar.

5 BESLUIT

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

5.1.1 LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS

Het onderzoeksgebied bevindt zich aan de Alfons Schneiderlaan te Deurne (provincie Antwerpen). Het bevindt zich gemiddeld 5 m TAW hoogte in het landschap. Echter, het deel van het onderzoeksgebied dat aan de Alfons Schneiderlaan ligt, bevindt zich een halve meter hoger dan de rest van het terrein. Het is mogelijk dat dit gedeelte is opgehoogd voor de aanleg van de Alfons Schneiderlaan. Een andere mogelijkheid is dat dit een resultaat is van een landschapsdepressie uit de 18e eeuw (zie historische kaarten in hoofdstuk 4). Op de Atlas der Buurtwegenkaart en de Poppkaart is deze landschapsdepressie op het onderzoeksgebied weergegeven, terwijl op de Vandermaelenkaart en de topografische kaart van België uit 1939, is het ten zuidoosten van het onderzoeksgebied weergegeven. Het kan dus niet met zekerheid worden geconstateerd of deze landschapsdepressie zich op of naast het studiegebied bevindt.

De bodem is gekarteerd op een **OT**-bodem (sterk vergraven gronden). In de omgeving zijn wel oorspronkelijke bodems bewaard gebleven die gekenmerkt worden door matig/ droge of lemige zandbodems met een dikke humus A horizont. Volgens de quartairgeologische kaart bevindt het onderzoeksgebied zich op een sequentie waar geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie bevinden. Volgens de tertiaire geologische kaart bevinden het studiegebied en de directe omgeving zich volledig op afzettingen van mariene lithostratigrafische eenheid van de Formatie van Lillo.

5.1.2 ARCHEOLOGISCHE GEGEVENS

Er zijn indicaties dat het omliggende gebied bewoond was in de ijzertijd, late middeleeuwen en de nieuwe tijd. Tussen 1541 en de 19e eeuw heeft er ten noorden van het onderzoeksgebied het Gallifort gestaan. Tijdens opgravingen is er een waterput gevonden met daarnaast een aantal potten en een eivormig potje uit de tijd dat het lusthof in gebruik was. Andere grondsporen wezen op bewoning rond de late ijzertijd (2e helft 3e eeuw na Chr.). In de 18e eeuw lag ten noorden van het onderzoeksgebied de hoeve de Bosuil.

De aanwezigheid van bouwkundig erfgoed duidt aan dat de ruimere omgeving van het onderzoeksgebied in de nieuwe en nieuwste tijd bewoond was. De Gemeenteschool (ID 11247), het Bisschoppenhof (ID 87620), een eengezinswoning (ID 11301), een woning Deboure (ID 11248) en een woning Pelckmans (ID 11244) kunnen gedateerd worden tussen de 19e en 20ste eeuw. Het bouwkundig erfgoed kan gerelateerd worden met de Antwerpse stadsuitbreiding en de urbanisatie van Deurne.

Uit cartografische bronnen en luchtfoto's blijkt dat het onderzoeksgebied tot op heden onbebouwd is gebleven. Echter, op enkele kaarten lijkt een vijver op het onderzoeksgebied te liggen. Het is niet zeker te bepalen of dit te wijten is aan onjuiste georeferentie of dat deze wel op het onderzoeksgebied lag. De omgeving van het onderzoeksgebied heeft wel veranderingen doorgaan. Zo is de bebouwing toegenomen vanaf de 20ste eeuw. Ten oosten van het onderzoeksgebied Bosuilstadion van Royal Antwerp FC gebouwd in 1923.

5.2 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Het inschattingspotentieel tot kennisvermeerdering is gericht op het aantreffen van archeologische sequenties gaande van de ijzertijd tot de recente tijden op het terrein aan de Alfons Schneiderlaan, op perceel 21922 (afdeling 28, sectie A). Andere tijdsperioden kunnen niet worden uitgesloten. De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied bedraagt ongeveer 3.650 m². Er wordt een tijdelijke (modulaire) school met bijbehorende rioleringen gerealiseerd. Archeologisch vervolgonderzoek wordt aangeraden op basis van de volgende argumenten:

Het onderzoeksgebied grenst ten noordoosten aan het voormalige kasteel Gallifort, wat bestaan heeft van 1541 tot 19e eeuw. Op dezelfde plek zijn ook archeologische resten uit de late ijzertijd gevonden.

Cartografische bronnen en luchtfoto's duiden aan dat het onderzoeksgebied tot op heden onbebouwd is gebleven. Door de eeuwen heen is het alleen als grasvlakte gebruikt. De kans dat het potentieel aanwezige archeologische niveau intact is, wordt dan ook als reëel geschat. Echter, uit analyse van het huidige landschap blijkt dat het onderzoeksgebied in een zekere mate verstoord is. Er loopt momenteel een actieve riolering dwars over het onderzoeksgebied heen. Het is mogelijk dat de archeologische resten ter hoogte van de riolering hierdoor vernietigd of verstoord zijn. Bij vervolgonderzoek er moet wel rekening gehouden worden met de loop van deze riolering. Voor het overige deel van het onderzoeksgebied is het moeilijk in te schatten of en tot hoe ver de bodem (eventueel) verstoord is. Het is mogelijk dat het onderzoeksgebied zich op een landschappelijke depressie uit de 18e eeuw bevindt. Historische kaarten geven aan dat er mogelijk een landschapsdepressie, mogelijk in de vorm van een vijver, zich op het onderzoeksgebied bevindt. Echter, het is niet duidelijk of deze depressie zich op het onderzoeksgebied bevond, of ten oosten hiervan.

Bij de toekomstige werken zal een het grootste gedeelte van de bodem van het onderzoeksgebied verstoord worden tot maximaal 1,8 m-MV. In totaal worden er 173 funderingszolen op gestabiliseerd zand aangelegd tot een diepte van 1,8 m-MV. Tussen de school en de Alfons Schneiderlaan wordt een regenwaterput (ca. 2,75 m-MV) en een septische put (4- 4,5 m-MV) aangelegd. Daarnaast worden er RWA- en DWA rioleringsbuizen en een fecaal water afvoer riolering aangelegd. De diepte van de sleuf die zal worden afgegraven zal ca. 2 m breed en 1,8 cm bedragen. Daarnaast worden er verschillende toezichtspotten en dubbele toezichtspotten aangelegd die de bodem tot op een diepte van ca. 1,5 m zal verstoren.

Op basis van bovenstaande argumenten wordt het archeologisch potentieel voor het terrein aan de Alfons Schneiderlaan gemiddeld in en wordt er een verder onderzoek geadviseerd. In het bijbehorende programma van resultaten wordt dit verder uitgelicht.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	Director		9 juli 2018
Toon Moeskops	Business Unit Manager		9 juli 2018
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		9 juli 2018
Anouk Van Der Kelen	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		9 juli 2018

7 SAMENVATTING

In het kader van de geplande werkzaamheden omtrent de aanleg van een tijdelijke school aan de Alfons Schneiderlaan te Deurne (provincie Antwerpen), werd er door ABO nv een bureaustudie uitgevoerd. Er wordt een tijdelijke school gerealiseerd met bijhorende rioleringen en waterleidingen (perceel 219/Z2, 3.634 m²). Het doel van dit onderzoek is driedelig. Ten eerste wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn gebleven en in hoeverre deze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten derde wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

1. Het onderzoeksgebied bevindt zich aan de Alfons Schneiderlaan te Deurne (stadsdistrict van de stad Antwerpen) en is momenteel in een hondenweide gelegen. Het bevindt zich op een gemiddelde hoogte van 5 m TAW. De rand onderzoeksgebied dat aan de Alfons Schneiderlaan ligt, bevindt zich een halve meter hoger in het landschap. De bodem van het onderzoeksgebied is gekarteerd op een sterk vergraven grond.

Er zijn indicaties dat de omgeving van het onderzoeksgebied bewoond was in de ijzertijd, de middeleeuwen, nieuwe en nieuwste tijd. Direct ten noordoosten zijn bewoningssporen uit de late ijzertijd opgegraven. Op dezelfde plek stond tussen 1541 en de 19e eeuw het Gallifort.

2. Uit cartografische bronnen en luchtfoto's blijkt dat het onderzoeksgebied tot op heden onbebouwd is gebleven. De bodem van het onderzoeksgebied is gekarteerd als vergraven grond. Het is onduidelijk of op of naast het onderzoeksgebied een vijver lag. In de 21ste eeuw is een gedeelte van de bodem van het onderzoeksgebied verstoord geraakt door de aanleg van een riolering. Bij de toekomstige werken wordt de bestaande rioleringbuis overkapt om zo de fundering en de buis gescheiden te houden. Bij vervolgonderzoek moet rekening gehouden worden met de loop van deze actieve riolering.

In totaal worden er 173 funderingszolen op gestabiliseerd zand aangelegd tot een diepte van 1,8 m-MV. Daarnaast wordt er een regenwaterput en een septische put aangelegd. Tussen de school en de Alfons Schneiderlaan wordt een regenwaterput (ca. 2,75 m-MV) en een septische put (4- 4,5 m-MV) aangelegd. Daarnaast worden er RWA- en DWA rioleringsbuizen en een fecaal water afvoer riolering aangelegd. De diepte van de sleuf die zal worden afgegraven zal ca. 2 m breed en 1,8 cm bedragen. Daarnaast worden er verschillende toezichtspotten en dubbele toezichtspotten aangelegd die de bodem tot op een diepte van ca. 1,5 m zal verstoren. Dit betekent dat er bij de toekomstige werken het grootste gedeelte van de bodem van het onderzoeksgebied verstoord worden tot maximaal 1,8 m-MV.

3. Voor het onderzoeksgebied geldt een gemiddelde verwachting voor de ijzertijd, middeleeuwen, nieuwe tijd en de nieuwste tijd. Andere sequenties kunnen niet uitgesloten worden. Een vervolgonderzoek naar eventuele sporen zal een verrijking betekenen voor Deurne.

Op basis van deze studie kan besloten worden dat het mogelijke potentieel tot kennisvermeerdering van archeologisch onderzoek bij de geplande werken aan de Alfons Schneiderlaan gemiddeld is. Voor dit gebied adviseren wij vervolgonderzoek. De archeologische kennisvermeerdering is gericht op de ijzertijd tot de nieuwste tijd. Andere sequenties kunnen niet uitgesloten worden.

8 BIBLIOGRAFIE

8.1 LITERAIRE BRONNEN

CadGIS 2018: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 3 juli 2018).

Cartesius 2018: Topografische kaart 1939/1969 [online], <http://cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7BBDE85A1A-9065-4DD4-94DB-6B7E8ECCCE9D%7D> (geraadpleegd op 3 juli 2018)

Geoportaal onroerend Erfgoed: Centraal Archeologische Inventaris [online], geo.onroenderfgoed.be (geraadpleegd op 3 juli 2018)

Geopunt Vlaanderen 2018: Basiskaarten (orthofoto's 1971/2017; GRB, topografische kaart (klassieke reeks)) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 3 juli 2018).

Geopunt Vlaanderen 2018: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 3 juli 2018).

Geopunt Vlaanderen 2018: Bodemkaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 3 juli 2018).

Goossenaerts, K., 1985. De Brons-en IJzertijd in het Arrondissement Antwerpen. Een status quaestionis (licentiaatsverhandeling). KULeuven, 24-25.

Kennis, H., G. Plomteux en R. Steyaert, 1992. Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Stad Antwerpen, Fusiegemeenten, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 3ND., Brussel, Turnhout, 228).

Inventaris Onroerend Erfgoed: Inventaris bouwkundig erfgoed [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11874> (geraadpleegd op 3 juli 2018).

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 3 juli 2018).

Van Ranst E. en Sys C., 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), Gent: Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent.

Inventarissen Onroerend Erfgoed: Inventaris CAI [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd op 3 juli 2018).